

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA ÚČETNICTVÍ A DANÍ

Vyhodnocení ekonomických a sociálních dopadů oddlužení na dlužníka
Evaluation of Economic and Social Impact of Debt Relief on Debtor

Student: Bc. Markéta Urbanová

Vedoucí diplomové práce: doc. Ing. Dagmar Bařinová, Ph.D.

Ostrava 2018

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Markéta Urbanová**
Studijní program: N6208 Ekonomika a management
Studijní obor: 6202T049 Účetnictví a daně
Téma: **Vyhodnocení ekonomických a sociálních dopadů oddlužení na dlužníka**
Evaluation of Economic and Social Impacts of Debt Relief on Debtor
Jazyk vypracování: čeština

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Charakteristika insolvenčního řízení a způsoby řešení úpadku
3. Ekonomický a sociální dopad oddlužení na dlužníka
4. Analýza a vyhodnocení ekonomické a sociální situace dlužníků
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

KOLEKTIV AUTORŮ. *Insolvenční praxe v České republice v období 2008-2013*. Praha: C. H. Beck, 2013. 160 s. ISBN 978-80-7400-497-1.

MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele se vzory a judikaturou*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. 301 s. ISBN 978-80-7380-568-5.

ŠNOBLOVÁ, Zuzana a Vítězslav NĚMČÁK. *Insolvenční správce*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. 284 s. ISBN 978-80-7357-914-2.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **doc. Ing. Dagmar Bařinová, Ph.D.**

Datum zadání: 24.11.2017

Datum odevzdání: 27.04.2018

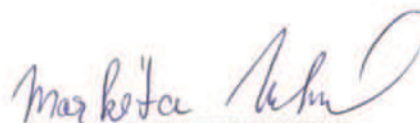
Ing. Jana Hakalová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Zdeněk Zmeškal
děkan fakulty

Prohlašuji, že jsem celou práci včetně příloh vypracovala samostatně. Přílohy č. 2, 3 a 4 dané mi k dispozici, jsem samostatně doplnila.

V Ostravě dne 27.4.2018

Handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Markéta Adamová', written over a dotted line.

podpis studenta

Obsah

1	Úvod.....	6
2	Charakteristika insolvenčního řízení a způsoby řešení úpadku	8
2.1	Subjekty insolvenčního řízení	8
2.1.1	Dlužník.....	8
2.1.2	Věřitel	9
2.1.3	Insolvenční správce.....	11
2.1.4	Insolvenční soud	13
2.1.5	Státní zastupitelství	14
2.1.6	Likvidátor dlužníka.....	14
2.2	Základní pojmy v rámci insolvenčního řízení	14
2.2.1	Hrozící úpadek	14
2.2.2	Insolvenční návrh.....	14
2.2.3	Insolvenční rejstřík	15
2.2.4	Majetková podstata	16
2.2.5	Moratorium	17
2.2.6	Platební neschopnost dlužníka.....	17
2.2.7	Předlužení dlužníka.....	18
2.3	Způsoby řešení úpadku	18
2.3.1	Konkurs.....	18
2.3.2	Nepatrný konkurs.....	24
2.3.3	Reorganizace.....	24
2.3.4	Oddlužení.....	27
2.3.5	Zvláštní způsoby řešení úpadku.....	33
2.4	Novela insolvenčního zákona od roku 2017.....	34
2.4.1	Změna systému přidělování insolvenčních věcí v oblasti oddlužení.....	34
2.4.2	Odvolávání insolvenčních správců	35

2.4.3	Posouzení platební neschopnosti	35
2.4.4	Určení místně příslušného soudu	35
2.4.5	Formulář pro převod nebo přechod přihlášené pohledávky a nárok na doložení skutečného majitele věřitele postoupené pohledávky.....	36
2.4.6	Omezení hlasovacích práv u věřitelů tvořících koncern s dlužníkem	36
2.4.7	Datové schránky	36
2.4.8	Ochrana proti šikanózním návrhům.....	37
2.4.9	Povinné akreditace	37
2.4.10	Prokázání splatné pohledávky ze strany insolvenčního navrhovatele	38
2.4.11	Zálohy na náklady insolvenčního správce	38
2.4.12	Omezení administrativních úkonů insolvenčního soudu	39
2.5	Velká oddlužovací novela	39
3	Ekonomický a sociální dopad oddlužení na dlužníka	41
3.1	Příčiny předlužení.....	41
3.1.1	Finanční negramotnost.....	41
3.1.2	Příjmy dlužníka a nezaměstnanost.....	45
3.1.3	Bankovní a nebankovní instituce.....	46
3.2	Dopady předlužení.....	47
3.2.1	Sociální dopad oddlužení.....	47
3.2.2	Ekonomický dopad oddlužení	48
3.3	Prevence a pomoc při předlužení.....	50
3.3.1	Sestavení rozpočtu domácností.....	50
3.3.2	Dluhové poradenství	54
4	Analýza a vyhodnocení ekonomické a sociální situace dlužníků	56
4.1	Dlužník KSPH 65 INS 9009 / 2017.....	56
4.1.1	Insolvenční návrh a zahájení insolvenčního řízení	56
4.1.2	Insolvenční správce.....	57

4.1.3	Usnesení o úpadku a schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře .	57
4.1.4	Charakteristika dluhů.....	59
4.1.5	Průběh oddlužení formou splátkového kalendáře.....	61
4.1.6	Zrušení oddlužení, návrh na prohlášení konkursu	61
4.1.7	Vyhodnocení oddlužení	62
4.2	Dlužník KSOS 14 INS 13886 / 2015.....	63
4.2.1	Insolvenční návrh a zahájení insolvenčního řízení	63
4.2.2	Insolvenční správce.....	63
4.2.3	Usnesení o úpadku a schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře .	63
4.2.4	Charakteristika dluhů.....	65
4.2.5	Průběh oddlužení formou splátkového kalendáře.....	66
4.2.6	Vyhodnocení oddlužení	67
4.3	Shrnutí oddlužení v rámci případových studií.....	68
5	Závěr	71
	Seznam použité literatury	73
	Seznam zkratk.....	77
	Prohlášení o využití výsledků diplomové práce	
	Seznam příloh	
	Přílohy	

1 Úvod

V současnosti, kdy se domácnosti České republiky pohybují na prahu zadlužení cca 1,6 bilionu korun, je insolvenční řízení a oddlužení stále více skloňovaným pojmem. Domácnosti se již nebojí zadlužit se a půjčovat si i kvůli věcem, které nejsou nezbytné, jak tomu bylo v minulosti. V současném konzumním světě na nás z každé strany útočí reklamy, které nás ovlivňují a snaží se nám prodat cokoli, ať je to výhodné, či ne a následně běží další reklamy, kde a jak si rychle můžeme vzít půjčku. Není pak divu, že lidé podlehnou tomuto nátlaku ze strany masmédií a půjčují si na vše možné, avšak ne vždy výhodně. Právě z těchto uspěchaných a nepromyšlených půjček vznikají počátky následných finančních obtíží, kdy dlužník nebude moci své závazky plnit a následky mohou být až katastrofální.

Ne každá půjčka musí ihned vést k zadlužení. V dnešní době mají lidé zájem bydlet ve vlastním bytě či domě, ale často nemají k dispozici dostatečné finanční prostředky, a proto využívají možnosti hypotéky. V tomto případě se jedná o investici do bydlení, která bývá dlouhodobého charakteru, a banka si předtím, než poskytne klientovi peníze, prověřuje jeho bonitu, příjmy a hodnotu nemovitosti. Pokud banka schválí poskytnutí hypotéky klientovi, znamená to, že prověřila jeho aktuální finanční situaci, ale to neznamená, že se jeho situace v budoucnu nezhorší. Může dojít k poklesu či výpadku klientova příjmu, k většímu zadlužení nebo u něj nastane těžká životní situace, se kterou se nedovede vyrovnat. Právě na tyto situace bychom měli být alespoň z části připraveni, přistupovat k zadlužení opatrně, nebát se zajít si pro radu k odborníkovi, abychom následně nemuseli řešit ještě složitější situaci. Musíme být obezřetní a nenechat se zlákat všudypřítomnými finančními nabídkami.

Novela insolvenčního zákona, která nabyla účinnosti dne 1.7.2017, s sebou přinesla mnoho změn od změny systému přidělování insolvenčních věcí v oblasti oddlužení, posílení dohledu nad výkonem funkce insolvenčního správce, přes zvýšení transparentnosti insolvenčního řízení, omezení administrativních úkonů insolvenčních soudů a posílení doručování dokumentů do datových schránek, až po regulaci subjektů poskytujících služby související s institutem oddlužení a intenzivnější ochranu před šikanózními insolvenčními návrhy. Oproti roku 2016 počet podaných insolvenčních návrhů poklesl o 21,6 %, což je nejvýznamnější pokles v posledních čtyřech letech. Na tomto poklesu má svůj podíl i již zmíněná novela insolvenčního zákona. Ovšem více diskutovanou je v současnosti velká oddlužovací novela, která byla dne 17.1.2018 schválena vládou a měla by v budoucnu přinést

zpřístupnění insolvenčního procesu širšímu okruhu dlužníků. Řada věřitelů považuje tento návrh za jakousi dluhovou amnestii a nesouhlasí s ním.

První část této diplomové práce bude zaměřena na problematiku insolvenčního řízení, včetně charakteristiky základních pojmů pojících se s tímto procesem. Dále budou popsány způsoby řešení úpadku, kterými jsou konkurs, reorganizace a oddlužení. V závěru této kapitoly bude objasněna novela insolvenčního zákona z roku 2017 a připravovaná velká oddlužovací novela, která by měla vejít v platnost v roce 2019. V rámci celé diplomové práce jsme vycházeli zejména ze samotného insolvenčního zákona a publikací vztahujících se k insolvenčnímu zákonu.

Ve druhé části se budeme detailně zabývat ekonomickým a sociálním dopadem oddlužení na samotného dlužníka. Popíšeme příčiny předlužení, finanční gramotnost a způsoby, jak ji zvyšovat. Dále se zaměříme na dopady předlužení na dlužníka, jeho rodinu a okolí, uvedeme výčet preventivních opatření a pomoci při předlužení, jako je sestavování rodinného rozpočtu nebo dluhové poradenství.

Čtvrtá kapitola je praktickou částí této diplomové práce. Bude provedena analýza postupu dlužníka v procesu oddlužení, postavení věřitelů, postupu insolvenčních orgánů, a to v rámci případových studií dvou konkrétních dlužníků, které jsme vybrali z veřejně přístupného insolvenčního rejstříku. Vyhodnotíme a posoudíme ekonomické a sociální dopady těchto konkrétních oddlužení.

Cílem diplomové práce je přiblížit potenciálním dlužníkům proces oddlužení a s ním spojené ekonomické a sociální dopady. Vysvětlení tohoto procesu proběhne na dvou konkrétních případech dlužníků. Při zpracování diplomové práce budou použity metody komparace, analýzy a deskripce.

2 Charakteristika insolvenčního řízení a způsoby řešení úpadku

V první kapitole se budeme zabývat základní charakteristikou insolvenčního řízení. Na úvod této kapitoly si vymezíme základní pojmy a subjekty z oblasti insolvenčního řízení, aby následně nedošlo k žádným terminologickým nesrovnalostem. Představíme si legislativní rámec upravující řešení úpadku či oddlužení dlužníka, způsoby, jakými může být úpadek řešen a podrobněji se zaměříme na novelu zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) (dále jen zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon), včetně připravované novely oddlužení, která by měla vejít v platnost v roce 2019.

2.1 Subjekty insolvenčního řízení

Nyní zmíníme výčet základních subjektů z oblasti insolvenčního řízení, které nás budou provázet celou touto diplomovou prací.

2.1.1 Dlužník

Za dlužníka můžeme považovat právnickou nebo fyzickou osobu, která má vůči věřiteli dluh. „*Insolvenční zákon označuje za dlužníka každý subjekt, u něhož bylo zahájeno insolvenční řízení, a to bez ohledu na to, zda naplňuje definiční znaky úpadku či nikoliv*“ (Chalupecká, 2012, s. 42). Pokud je dlužníkem právnická nebo fyzická osoba – podnikatel, nachází se v úpadku i tehdy, je-li předlužen. V situaci předlužení se dlužník nachází, pokud souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku (zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, § 3, odst. 4). Na dlužníka se vztahují jak práva a povinnosti upravena v zákoně č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, tak práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon. Tento insolvenční zákon nemůže být použit, jedná-li se o:

- „*stát,*
- *územní samosprávný celek,*
- *Českou národní banku,*
- *Všeobecnou zdravotní pojišťovnu České republiky,*
- *Fond pojištění vkladů,*
- *Garanční fond obchodníků s cennými papíry,*
- *veřejnou vysokou školu,*
- *právnickou osobu, jestliže stát nebo vyšší územní samosprávný celek před zahájením insolvenčního řízení převzal všechny její dluhy nebo se za ně zaručil,*

- *finanční instituci, po dobu, po kterou je nositelem licence nebo povolení podle zvláštních právních předpisů, upravujících její činnost,*
- *zdravotní pojišťovnu zřízenou podle zvláštního právního předpisu, po dobu, po kterou je nositelem povolení k provádění veřejného zdravotního pojištění,*
- *politickou stranu nebo politické hnutí v době vyhlášených voleb podle zvláštního právního předpisu“ (zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, § 6).*

2.1.2 Věřitel

Ve stručnosti můžeme říci, že za věřitele je považována osoba, která uplatňuje svou pohledávku vůči dlužníkovi (Landa, 2009). Cílem insolvenčního řízení je co jak nejvyšší uspokojení dlužnickových věřitelů. Věřitelé musí být minimálně dva, aby mohlo být insolvenční řízení zahájeno (zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon). Věřitelé mohou vystupovat v insolvenčním řízení jako jednotlivci nebo prostřednictvím věřitelských orgánů (Hostinský 2009). Podle § 46 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, jsou věřitelskými orgány:

- schůze věřitelů,
- věřitelský výbor nebo
- zástupce věřitelů.

Schůze věřitelů

Jedná se o vrcholný orgán, který je svoláván a řízen insolvenčním soudem. Ke svolání schůze věřitelů dochází z vlastní iniciativy insolvenčního soudu, na návrh insolvenčního správce, věřitelského výboru nebo není-li způsobem řešení úpadku oddlužení alespoň 2 věřitelů, jejichž pohledávky činí nejméně desetinu přihlášených pohledávek. Pokud je způsob řešení úpadku oddlužením, svolá ji insolvenční soud na návrh nadpoloviční většiny všech věřitelů, jejichž pohledávky činí zároveň nadpoloviční většinu přihlášených pohledávek (zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, § 47). Schůze věřitelů může být také svolána v případech, které ukládá zákon, např. při rozhodnutí o úpadku, není-li způsobem řešení úpadku oddlužení, podle § 137 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, nebo v případě projednání znaleckého posudku podle § 155 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, a také k projednání a přijetí reorganizačního plánů podle § 344 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon (Maršíková, 2015). Jednání schůze věřitelů se mohou zúčastnit dlužníci, přihlášení věřitelé, insolvenční správce a insolvenční zastupitelství, pokud se účastní insolvenčního řízení (zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, § 47). Kromě těchto subjektů se mohou dobrovolně

schůze věřitelů zúčastnit také odborové organizace nebo sdružení odborových organizací za předpokladu, má-li dlužník zaměstnance. Mezi hlavní činnosti schůze věřitelů patří především volba a odvolávání členů věřitelského výboru a jeho náhradníků nebo zástupců věřitelů. „*Může na sebe atrahovat i kompetence, které jinak přísluší věřitelskému výboru či zástupci věřitelů*“ (Maršíková, 2015, s. 23).

Věřitelský výbor

Tento orgán musí být schůzí věřitelů ustanoven vždy, pokud se do insolvenčního řízení přihlásí více než padesát věřitelů. Jedná se o výkonný orgán věřitelů, který chrání jejich společné zájmy. Do jeho působnosti patří zejména:

- dohlížení na činnost insolvenčního správce,
- poskytování insolvenčnímu správci podporu při jeho činnosti,
- udělování insolvenčnímu správci nebo dlužníku s dispozičními oprávněními souhlasu k uzavírání smluv o úvěrovém financování,
- průběžné schvalování výše a správnosti hotových výdajů insolvenčního správce a nákladů spojených s udržováním a správou majetkové podstaty,
- oprávnění nahlížet do dlužníkovy účetnictví nebo evidence vedené podle zvláštního právního předpisu,
- oprávnění rozhodnout o ověření řádné účetní závěrky nebo mimořádné účetní závěrky auditorem,
- oprávnění nahlížet do dlužníkových písemností ve stejném rozsahu jako insolvenční správce,
- plnění úkolů stanovených tímto zákonem nebo uložených mu insolvenčním soudem,
- oprávnění podávat insolvenčnímu soudu návrhy týkající se průběhu insolvenčního řízení včetně návrhů na uložení procesních sankcí (zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, § 58).

Věřitelský výbor má nejméně 3 a nejvýše 7 členů, nicméně schůze věřitelů může určit i počet větší. Svolávání a řízení schůzí věřitelského výboru připadá na předsedu, který je zvolen ze členů věřitelského výboru. Věřitelský výbor se schází z vlastní iniciativy nebo pokud jej svolá insolvenční soud či insolvenční správce. Rozhodování probíhá většinou a pokud dojde k rovnosti hlasů, rozhodne předseda. Není-li volba věřitelského výboru povinná, může schůze

věřitelů místo něj zvolit zástupce věřitelů, pro kterého platí obdobná ustanovení jako pro věřitelský výbor.

2.1.3 Insolvenční správce

Dalším subjektem insolvenčního řízení je insolvenční správce. Tento subjekt je charakterizován v zákoně č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ovšem úpravu týkající se např. odvolání insolvenčního správce, zproštění insolvenčního správce, zastupování insolvenčního správce atd. najdeme v zákoně č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon.

Podle zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, se může stát insolvenčním správcem fyzická osoba, veřejná obchodní společnost, zahraniční obchodní společnost nebo také zahraniční sdružení. Pokud je insolvenčním správcem zahraniční sdružení, musí splňovat podmínky stejné záruky ručení společníků jako veřejná obchodní společnost. Zahraniční obchodní společnost musí být založena podle práva členského státu Evropské unie, členských států Dohody o evropském hospodářském prostoru a je oprávněna vykonávat činnost insolvenčního správce.

V případě insolvenčního správce, jakožto fyzické osoby, musí tato osoba splnit předpoklady pro vydání povolení na vykonávání činnosti insolvenčního správce. Těmito předpoklady dle § 6 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích jsou:

- plná způsobilost k právním úkonům,
- vysokoškolské vzdělání magisterského typu,
- bezúhonnost,
- alespoň 3 roky odborné praxe v oboru souvisejícím s výkonem funkce,
- úspěšné vykonání zvláštní zkoušky insolvenčního správce,
- povinnost uzavřít na své náklady smlouvu o pojištění odpovědnosti za škodu, která by mohla být způsobena činností insolvenčního správce při řešení úpadků dlužníků,
- personální a materiální vybavení pro výkon činnosti insolvenčního správce.

Po splnění podmínek vydá Ministerstvo spravedlnosti povolení k činnosti insolvenčního správce. Platnost povolení je omezena pouze na dobu pěti let ode dne nabytí právní moci povolení (Šnoblová, 2014). Osoby s tímto povolením se zapisují do seznamu insolvenčních správců, který je součástí insolvenčního rejstříku. Tento seznam plní funkci informační, veškeré

údaje v něm zapisované jsou veřejně přístupné, a funkci evidenční, kdy ministerstvo spravedlnosti zapisuje do tohoto seznamu insolvenčního správce, jeho údaje a každou jejich změnu. Podle § 17, zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, se seznam dělí na:

- „obecnou část seznamu vedenou podle odborného zaměření insolvenčního správce,
- zvláštní část seznamu,
- seznam hostujících insolvenčních správců.“

V obecné části seznamu nalezneme zapsané insolvenční správce tzn. fyzické osoby, veřejné obchodní společnosti a zahraniční společnosti, kterým vzniklo právo vykonávat činnost insolvenčního správce, rozdělené podle řešení úpadku dlužníka buďto oddlužením či konkursem. Ve zvláštní části seznamu jsou uvedeny osoby se zvláštním povolením pro výkon funkce insolvenčního správce, kterými jsou např. finanční instituce, obchodník s cennými papíry, organizátoři trhu s investičními nástroji, investiční fond penzijní společnosti či penzijní fond a dlužník, který splňuje kritéria pro reorganizaci. Seznam hostujících insolvenčních správců je veden odděleně. Tito správci nejsou určováni pro insolvenční řízení podle pořadí. Tento postup se využívá v situaci, kdy je vhodnější vybrat hostujícího správce namísto správce určeného pořadím. Insolvenční správce je určen insolvenčním soudem. „*Povinnostmi insolvenčního správce je postupovat svědomitě a s odbornou péčí tak, aby došlo k co nejvyššímu uspokojení věřitelů*“ (zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, § 36). „*Insolvenční správce jedná svým jménem na účet dlužníka, pokud na něho přešlo oprávnění nakládat s majetkovou podstatou*“ (zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, § 40). Práva a povinnosti insolvenčního správce vyplývají ze zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, z rozhodnutí soudu nebo ze zvláštních předpisů. Mezi povinnosti insolvenčního správce můžeme zařadit zajišťování a soupis majetkové podstaty dlužníka, přezkoumání přihlášených pohledávek, sestavení a vedení seznamu přihlášených pohledávek, zpeněžení majetkové podstaty a další.

Dle § 38 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, náleží insolvenčním správcům odměna a náhrada hotových výdajů. Pokud je úpadek řešen formou konkursu, odměna se určí z počtu přezkoumaných přihlášek pohledávek a z výtěžku zpeněžení určeného k rozdělení mezi věřitele. Při zpeněžení majetkové podstaty se odměna uspokojuje z této zpeněžené podstaty. Pokud není možné odměnu vyplatit z těchto zdrojů, hradí je stát, nejvýše však do 50 000 Kč. Podle § 38 odst. 6 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon: „*je-li způsobem řešení úpadku oddlužení plněním splátkového kalendáře, insolvenční správce uloží z měsíčních splátek částku*

odpovídající jeho odměně a náhradě hotových výdajů za dobu 6 měsíců jako zálohu na úhradu své odměny a náhrady hotových výdajů na zvláštní účet u banky nebo spořitelního a úvěrního družstva zřízený za účelem ukládání těchto záloh.“

V rámci zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, rozlišujeme tyto insolvenční správce:

- **předběžný insolvenční správce** – může být ustanoven před rozhodnutím o úpadku,
- **zástupce insolvenčního správce** – je určen, pokud insolvenční správce nemůže přechodně ze závažných důvodů vykonávat svou funkci,
- **oddělený insolvenční správce** – je ustanoven, pokud je insolvenční správce vyloučen z některých úkonů, má tedy poměr k některému z dlužníkůvých věřitelů nebo k zástupci věřitele a není pochyb, že bude ovlivněn celkový způsob výkonu práv a povinností,
- **zvláštní insolvenční správce** – insolvenční soud ustanoví zvláštního insolvenčního správce v případě, pokud je potřeba v rámci insolvenčního řízení řešit problematiku vyžadující odbornou specializaci.

2.1.4 Insolvenční soud

„Insolvenčním soudem je soud, u kterého probíhá insolvenční řízení“ (Maršíková, 2015, s. 15). V prvním stupni řízení se jedná o krajský soud. Pokud je dlužníkem fyzická osoba, která není podnikatelem, jedná se o místně příslušný krajský soud, v jehož obvodu má dlužník bydliště nebo v jehož obvodu dlužník bydlí s úmyslem zdržovat se tam trvale. Pokud jde o dlužníka – podnikatele, je místně příslušným krajským soudem soud, v jehož obvodu má dlužník místo podnikání, pokud ho nemá, rozhodne se podle místa dlužníkovy bydliště. Jde-li o dlužníka jakožto o právnickou osobu, je rozhodující sídlo této právnické osoby (Maršíková, 2015). Vymezení činnosti insolvenčního soudu nalezneme v § 10 a § 11 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon. Jeho činnosti můžeme rozdělit na dohlédací a rozhodovací (Pilátová, 2017). Insolvenční soud tak rozhoduje a řeší incidenční spory v rámci insolvenčního řízení, vydává rozhodnutí o insolvenčním návrhu a také o způsobu řešení úpadku, dohlíží na činnosti a celkový průběh insolvenčního řízení tak, aby vše proběhlo efektivně, provádí nezbytná šetření a může také ukládat pokutu ostatním subjektům insolvenčního řízení.

2.1.5 Státní zastupitelství

Dalším procesním subjektem je podle § 69 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, státní zastupitelství za podmínek, že je proti rozhodnutí insolvenčního soudu přípustný opravný prostředek. V takovémto případě jej může předložit i státní zastupitelství, které vstoupilo do insolvenčního řízení, moratoria případně incidenčního sporu. *„Vstupuje do řízení či incidenčního sporu s ohledem na nutnost hájit veřejný zájem“ (Pilátová, 2017, s. 105).*

2.1.6 Likvidátor dlužníka

Právní úpravu osoby likvidátora nalezneme v § 70 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, podle něhož: *„likvidátor dlužníka vykonává v insolvenčním řízení svou působnost v rozsahu, v jakém nepřešla na insolvenčního správce.“* Vždy musí být v součinnosti s insolvenčním správcem. Doba, po kterou likvidátor vykonává svou působnost, běží od podání insolvenčního návrhu. Pokud byl návrh podán věřitelem, doba začíná běžet od rozhodnutí o úpadku. Z vykonaných činností v rámci insolvenčního řízení likvidátorovi náleží odměna, jejíž výši určí insolvenční soud.

2.2 Základní pojmy v rámci insolvenčního řízení

V této části přejdeme k vysvětlení základních pojmů týkajících se insolvenčního řízení. Vysvětlení těchto pojmů je nezbytné k tomu, abychom se v další části mohli již přímo zaměřit na samotný průběh insolvenčního řízení.

2.2.1 Hrozící úpadek

Pokud se nacházíme v situaci hrozícího úpadku, již v tomto stavu může dlužník podat insolvenční návrh. O hrozícím úpadku hovoříme tehdy, pokud můžeme opodstatněně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas uspokojit podstatnou část svých peněžitých závazků. Pokud se dlužník rozhodne podat insolvenční návrh již v situaci hrozícího úpadku, předpokládá se, že bude mít větší příležitost uspokojit své věřitele a celkově vyřešit svou nepříznivou finanční situaci.

2.2.2 Insolvenční návrh

Jedná se o návrh, na jehož základě se zahajuje insolvenční řízení. Tento návrh musí být podán u věcně příslušného soudu a dnem doručení tomuto soudu lze zahájit insolvenční řízení. Insolvenční návrh má možnost podat dlužník i věřitel, a to v situaci, pokud se nejedná o hrozící úpadek, jak již bylo výše zmíněno. Podle § 98 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon,

je dlužník povinen podat insolvenční návrh neprodleně poté, co se dozvěděl nebo při náležité důkladnosti měl dozvědět o svém úpadku. Tato povinnost se váže i na zákonné zástupce dlužníka, jeho statutární orgán a likvidátora dlužníka, pokud je dlužníkem právnická osoba v likvidaci. Pokud se tak nestane, vznikne dlužníkovi odpovědnost za škodu vůči věřitelům, kterou jim tímto chováním způsobil.

Formální náležitosti insolvenčního návrhu nalezneme v § 97 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon. Jedná se především o podání návrhu v listinné podobě musejícího obsahovat úředně ověřený podpis osoby, která tento návrh podala. Pokud byl návrh podepsán zástupcem insolvenčního navrhovatele a jeho podpis byl úředně ověřen, musí být k tomuto návrhu připojena i procesní plná moc. Není-li insolvenční návrh podán v daném formátu nebo vymezeným způsobem, nepřihlíží se k němu.

Interpretaci obecných obsahových náležitostí insolvenčního návrhu nalezneme v § 42 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, a v § 103 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon. Návrh musí dle těchto norem obsahovat označení insolvenčního navrhovatele a dlužníka, kterého se tento návrh týká, popř. jejich zástupců, označení příslušného soudu, rozhodující skutečnosti, které vedly k úpadku, skutečnosti na jejichž základě vyvstává nárok na podání návrhu, pokud návrh nepodává dlužník, a petit čili nárok, o který navrhovatel usiluje. Pokud však petit není uveden nebo je uveden nejasně, neznamená to odmítnutí návrhu, pokud jsou další náležitosti splněny (Hásová, 2013).

Jde-li o fyzickou osobu, musí být uvedeno její jméno, příjmení a bydliště. Jedná-li se o podnikatele, návrh musí obsahovat i jeho identifikační číslo. U právnické osoby se uvádí obchodní firma nebo název, sídlo a také identifikační číslo. Pokud návrh podává stát, je nutné uvést příslušné organizační složky státu, které budou místo státu jednat v rámci insolvenčního řízení před soudem. Podle výše uvedené judikatury je návrh nutno vyhotovit v nezbytném počtu stejnopisů, tedy jeden stejnopis pro potřeby insolvenčního soudu a každého, komu se pare doručuje. K návrhu jsou také přiloženy patřičné přílohy a listinné důkazy.

2.2.3 Insolvenční rejstřík

Jedná se o informační systém, který je provozován Ministerstvem spravedlnosti od 1. ledna 2008. Tento veřejně přístupný systém nalezneme na webovém portálu justice.cz. Prostřednictvím tohoto systému jsou zveřejňovány informace stanovené zákonem o dlužnících, insolvenčních správcích a digitalizovaný obsah insolvenčních spisů (Maršíková, 2015). Seznam dlužníků zahrnuje dlužníky, proti kterým bylo zahájeno insolvenční řízení po

1. lednu 2008. V tomto rejstříku nenajdeme některé osobní údaje či dokumenty, které podléhají § 422 a § 423 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenčního zákon. Dlužníky, vůči kterým bylo řízení zahájeno před 1. lednem 2008, najdeme v evidenci úpadců. Hlavním cílem je zajištění publicity vůči všem a snaha o srozumitelnost. Veškeré zapsané údaje o dlužníkovi v insolvenčním rejstříku jsou evidovány ještě po dobu dalších pěti let po skončení řízení. Po uplynutí této doby je dlužník vyškrtnut insolvenčním soudem ze seznamu dlužníků a údaje o něm se zneprístupní. Pokud však byl insolvenční návrh odmítnut, bylo zastaveno řízení nebo byl insolvenční návrh zamítnut, je dlužník vyškrtnut ze seznamu dlužníků do patnácti dnů od doručení žádosti dlužníka.

2.2.4 Majetková podstata

Podle § 209 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenčního zákon, je zajištění majetkové podstaty v pravomoci insolvenčního správce nebo předběžného správce. Za majetkovou podstatu je považován majetek dlužníka, který vlastnil v době zahájení insolvenčního řízení, pokud insolvenční návrh podal dlužník, nebo v době vydání rozhodnutí o úpadku dlužníka v případě, že byl insolvenční návrh podán věřitelem. Do majetkové podstaty také zahrnujeme dlužníkovy spoluvlastnické podíly na majetku a majetek ve společném jmění manželů, kdy při prohlášení konkursu zaniká společné jmění manželů a dochází k jeho vypořádání (Maršíková, 2015).

Podle § 206 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, tvoří majetkovou podstatu:

- *„peněžní prostředky,*
- *věci movité a nemovité,*
- *podnik,*
- *soubor věcí a věci hromadné,*
- *vkladní knížky, vkladní listy a jiné formy vkladů,*
- *akcie, směnky, šeky nebo jiné cenné papíry anebo jiné listiny, jejichž předložení je nutné k uplatnění práva,*
- *obchodní podíl,*
- *dlužníkovy peněžité i nepeněžité pohledávky, včetně pohledávek podmíněných a pohledávek, které dosud nejsou splatné,*
- *dlužníková mzda nebo plat, jeho pracovní odměna jako člena družstva a příjmy, které dlužníkovi nahrazují odměnu za práci, zejména důchod, nemocenské, peněžitá pomoc v mateřství, stipendia, náhrady ucházejícího výdělků, náhrady*

poskytované za výkon společenských funkcí, podpora v nezaměstnanosti a podpora při rekvalifikaci,

- *další práva a jiné majetkové hodnoty, mají-li penězi ocenitelnou hodnotu.*“

Do majetkové podstaty nezahrnujeme věci, pohledávky, práva nebo jinou majetkovou hodnotu, jejíž úpravu nalezneme v § 207 a § 208 insolvenčního zákona (Pilátová, 2017). Jedná se především o majetek, na který nelze uvalit výkon rozhodnutí či exekuce. Například jde o obvyklé vybavení domácnosti, snubní prsten, zdravotnické potřeby, běžné oděvní součásti a další.

2.2.5 Moratorium

Jedná se o lhůtu, která je poskytnuta dlužníkovi pro překonání úpadku nebo hrozícího úpadku vlastními silami. Tato lhůta trvá nejdéle 3 měsíce, v některých případech může být prodloužena o 30 dnů. Návrh na vyhlášení moratoria může podat insolvenčnímu soudu výlučně dlužník, pokud není v likvidaci. Lhůta pro podání návrhu se liší v závislosti na tom, kdo podal insolvenční návrh. Pokud se jedná o insolvenční návrh podaný věřitelem, lhůta pro podání návrhu na moratorium je 7 dnů od podání návrhu věřitele, v opačném případě je lhůta 15 dnů od jeho doručení insolvenčním soudem dlužníkovi. Po celou dobu trvání moratoria nelze vydat rozhodnutí o úpadku (§ 115 - § 127 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon).

2.2.6 Platební neschopnost dlužníka

Platební neschopnost dlužníka je podle § 3 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, definována jako stav, kdy dlužník má více věřitelů, závazky vůči těmto věřitelům po dobu delší než 30 dnů po lhůtě splatnosti a není schopen tyto závazky plnit. § 3 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, vymezuje situace, ve kterých dlužník není schopen plnit své peněžité závazky. Dlužník je v této situaci, pokud:

- *„zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků,*
- *neplní je po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti,*
- *není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníku výkonem rozhodnutí nebo exekucí,*
- *nesplnil povinnost předložit seznam majetku, závazků a zaměstnanců, kterou mu uložil insolvenční soud.*“

2.2.7 Předlužení dlužníka

O předlužení hovoříme tehdy, má-li dlužník, v tomto případě právnická osoba či podnikající fyzická osoba, více věřitelů a souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku (Maršíková, 2015). „*Při stanovení hodnoty dlužníkovy majetku se přihlíží také k další správě jeho majetku, případně k dalšímu provozování jeho podniku, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník bude moci ve správě majetku nebo provozu podniku pokračovat*“ (Pilátová, 2017, s. 99).

2.3 Způsoby řešení úpadku

Pokud je již rozhodnuto o úpadku dlužníka, dalším důležitým krokem je zvolení způsobu řešení úpadku. Podle zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, jsou způsoby řešení úpadku či hrozícího úpadku konkurs, nepatrný konkurs, reorganizace, oddlužení a zvláštní způsoby řešení úpadku.

2.3.1 Konkurs

Způsob řešení úpadku konkursem je charakterizován v části druhé, hlava I, zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, § 244 - § 315. Podstata konkursu spočívá v rozprodání majetku dlužníka a uspokojení pohledávek věřitelů ze zpeněžené majetkové podstaty. V rámci konkursního řízení se nesplacené pohledávky vůči dlužníkovi považují za splacené. Konkursní řízení nabývá svých účinků v okamžiku zveřejnění rozhodnutí o prohlášení konkursu v insolvenčním rejstříku. Tento způsob řešení úpadku se dá aplikovat u fyzických i právnických osob.

Zveřejněním rozhodnutí o prohlášení konkursu se přerušuje likvidace právnické osoby, končí také nucená správa a v případě, bylo-li nařízeno předběžné opatření, zánik se týká i jeho, pokud není rozhodnuto jinak. Naopak na trestní řízení, dědické řízení, řízení o vypořádání společného jmění manželů, řízení ve věcech kapitálového trhu, řízení, ve kterých je dlužník jediným účastníkem, nemá prohlášení konkursu žádný vliv.

2.3.1.1 Provoz podniku v konkursu

Chod dlužníkovy podniku nekončí dnem prohlášení konkursu, pokud žádný zvláštní předpis nestanoví jinak. Není tedy vyloučen provoz podniku a následný prodej. Pokud má dojít k následnému prodeji podniku, tento akt znesnadňuje fakt, že renomé dlužníka je poškozeno právě konkursem. Jestliže k prodeji dojde v rámci zpeněžení majetkové podstaty jednou smlouvou, provoz podniku je ukončen. Chod podniku je ukončen i rozhodnutím insolvenčního

soudu vydaným na návrh insolvenčního správce se souhlasem věřitelského výboru. V tomto případě není odvolání přípustné.

2.3.1.2 Přejedání práv pro nakládání s majetkovou podstatou

Veškerá oprávnění nakládat s majetkovou podstatou, rovněž i výkon práv a plnění povinností dlužníka, pokud souvisejí s majetkovou podstatou, přecházejí na insolvenčního správce. Hovoříme zejména o zajištění provozu dlužníkovy podniku, vedení účetnictví a obstarávání daňových povinností. Insolvenční správce začne neprodleně po nabytí účinnosti konkursu vykonávat své povinnosti zejména v oblasti zajištění procesních úkonů. „*Insolvenční správce zaměří svou činnost zejména ke zjištění, zajištění a soupisu, k dokončení seznamu přihlášených pohledávek, k přípravě přezkumného jednání a k přípravě schůze věřitelů*“ (zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, § 277, odst. 2). Jestliže by došlo k situaci, že dlužník nakládal s majetkovou podstatou i poté, co již proběhlo prohlášení konkursu, jsou takovéto úkony neúčinné vůči jeho věřitelům. Dlužník tak nemůže provést bez souhlasu insolvenčního správce ani akt odmítnutí daru nebo dědictví (Maršíková, 2015). Spolehlivý přehled obsahu majetkové podstaty nalezneme v § 206, zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, jak již bylo zmíněno výše viz kapitola 2.2.4.

2.3.1.3 Vynětí z majetkové podstaty

Na základě vylučovací žaloby podané u insolvenčního soudu se mohou osoby, podle kterých by označený majetek neměl být zahrnut do soupisu z toho důvodu, že to jejich právo k majetku vylučuje či je zde jiný důvod, bránit a domáhat se vyloučení z majetkové podstaty. Tato žaloba musí být podána do třiceti dnů ode dne, kdy bylo osobě, která se domáhá vyloučení z majetkové podstaty, doručeno oznámení o soupisu majetku. V rámci období od podání žaloby do pravomocného rozhodnutí nesmí insolvenční správce zpeněžit majetkovou podstatu ani s ní nijak nakládat, není-li majetek vážně ohrožen, nedá-li mu souhlas žalobce či tak může konat na rozhodnutí insolvenčního soudu. Pokud však dojde ke zpeněžení věci, která neměla být zahrnuta do soupisu, má vlastník nárok na výtěžek ze zpeněžení. Pokud žaloba není podána ve stanoveném termínu, není brána v potaz.

Právo požádat o vynětí z majetkové podstaty má i dlužník. Ten tak může učinit, pokud se jedná o věci, právo, pohledávku nebo jinou majetkovou hodnotu, která se do majetkové podstaty nezahrnuje podle § 207 a § 208 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon. Musí tak učinit neprodleně poté, co se dozvěděl nebo se měl dozvědět, že tato věc či jiná majetková podstata byla zahrnuta do soupisu majetkové podstaty.

2.3.1.4 Zpeněžení majetkové podstaty

Cílem zpeněžení je převedení veškerého majetku, který náleží do majetkové podstaty, na peníze, aby mohli být uspokojeni věřitelé. Insolvenční správce je oprávněn využít i dlužnickových bankovních kont bez ohledu na měnu či jeho hotovosti a také může postoupit dlužnickovy pohledávky bez omezení. U majetku v majetkové podstatě dlužníka, na který se vztahuje rozhodnutí o zajištění vydané v trestním řízení, je možno provést zpeněžení jen se souhlasem orgánu, který je aktivní v trestním řízení (zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, § 283, odst. 2).

Zákon ukládá insolvenčnímu správci povinnost neprodleně po zpeněžení majetkové podstaty odevzdat veškeré kopie dokumentů vztahujících se ke zpeněžení této majetkové podstaty u insolvenčního soudu k založení do insolvenčního spisu.

2.3.1.5 Způsoby zpeněžení majetkové podstaty

Insolvenční správce může přikročit ke zpeněžení majetkové podstaty až po rozhodnutí o prohlášení konkursu, nejdříve však po první schůzi věřitelů. V této fázi se správce snaží o co nejrychlejší a nejefektivnější zpeněžení majetkové podstaty. Způsoby zpeněžení majetkové podstaty jsou následující:

- veřejná dražba podle zákona č. 26/2000 Sb., o věřených dražbách, na návrh insolvenčního správce,
- prodej movitých věcí a nemovitostí podle ustanovení občanského soudního řádu o výkonu rozhodnutí,
- prodej majetku mimo dražbu, v tomto případě může dojít k vyšší výnosnosti, avšak na úkor menší transparentnosti,
- dražba provedená soudním exekutorem podle zvláštního právního předpisu na návrh insolvenčního správce (zákon č. 182/2006 Sb. insolvenční zákon, § 286 odst. 1).

Způsob zpeněžení majetkové podstaty vybírá insolvenční správce se souhlasem věřitelského výboru.

Veřejná dražba

Jedná se o častější a nejtransparentnější způsob zpeněžení majetkové podstaty, který se řídí zvláštním právním předpisem č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů. „*Veřejnou dražbu provede dražebník na návrh insolvenčního správce. Smlouva o provedení dražby se v takovém případě stane účinnou dnem, kdy ji schválí věřitelský výbor*“ (Winterová, 2015 s. 279).

Prodej majetku mimo dražbu

Jde o způsob, při kterém je možnost dosažení vyššího zisku než při zpeněžení pomocí ostatních způsobů. Pro tento prodej je nezbytný souhlas insolvenčního soudu a věřitelského výboru. Insolvenční soud stanoví podmínky prodeje. Smlouva o prodeji je platná až po udělení souhlasu insolvenčním soudem a věřitelským výborem, bez tohoto souhlasu je neplatná, pokud ovšem není věc určená k prodeji ohrožena zkázou či jiným poškozením. Kupní cena prodávané věci může být nižší než cena stanovena odhadcem. Závaznost smlouvy, na jejímž základě došlo ke zpeněžení, lze napadnout žalobou u insolvenčního soudu, a to do tří měsíců ode dne zveřejnění smlouvy v insolvenčním rejstříku, eventuálně lze od 1.7.2017 podat žalobu i po třech měsících, pokud nebyl nabyvatel v dobré víře (Winterová, 2015).

Dražba provedená soudním exekutorem

Jedná se o možnost, která vešla v platnost společně s novelou insolvenčního zákona platnou od 1.7.2017. Toto zpeněžení se provádí na základě zvláštního právního předpisu. Realizuje ho soudní exekutor na návrh insolvenčního správce. Smlouva o zpeněžení se stává platnou v den, kdy ji schválí věřitelský výbor.

Zpeněžení jedinou smlouvou

Majetková podstata dlužníka může být zpeněžena insolvenčním správcem v rámci jediné smlouvy. Smlouva může být uzavřena pouze se svolením věřitelského výboru a insolvenčního soudu. Pokud dojde ke zpeněžení jedinou smlouvou, tento výtěžek je součástí celkového výnosu zpeněžení majetkové podstaty a nemůže tedy sloužit pouze ke krytí závazků vztahujících se k prodávanému podniku.

Podle § 291 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, přecházejí na nabyvatele veškerá práva a povinnosti, na které se prodej vztahuje, včetně práv a povinností vyplývajících z pracovně právních vztahů dlužníkových zaměstnanců, mimo pohledávek proti dlužníkovi vzniklých do platnosti smlouvy.

§ 290 a § 291 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, se použije i v situaci, pokud je zpeněžena pouze část dlužníkovy podniku.

Insolvenční správce je povinen postupovat podle pokynů zajištěného věřitele v případě, že dochází ke zpeněžení věci, práva, pohledávky či jiné majetkové hodnoty, která slouží k zajištění pohledávky. Pokud je těchto věřitelů více, řídí se insolvenční správce pokyny věřitele, jehož pohledávka se uspokojuje ze zajištění jako první. Pokud tak věřitel, který je první v pořadí, neučiní, přechází právo udělit pokyny na věřitele, který je další v pořadí. Pokud insolvenční správce usoudí, že lze předmět zpeněžit výhodněji, může tyto jemu nařízené pokyny odmítnout. Učiní tak formou přezkoumání v rámci dohledací činnosti insolvenční soud (zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, § 293).

2.3.1.6 Vymáhání pohledávek dlužníka

„Součástí majetkové podstaty jsou dlužníkovy peněžitě i nepeněžitě pohledávky“ (Winterová, 2015, s. 280). Insolvenční správce je tedy povinen tyto pohledávky vymáhat ve prospěch majetkové podstaty. Od této povinnosti je zproštěn, pokud náklady spojené s uplatněním a vymáháním pohledávek byly neúměrně vysoké nebo je nelze krýt z majetkové podstaty.

2.3.1.7 Zákaz nabývání majetku z majetkové podstaty

Při jakémkoli způsobu zpeněžení majetkové podstaty platí omezení v nabývání majetku z majetkové podstaty. Toto omezení se vztahuje na osoby, které jsou blízké dlužníkovi podle § 22 zákona 89/2012 Sb., občanský zákoník, osoby, které s dlužníkem tvoří koncern, a také na samotného dlužníka. Tyto osoby nesmí nabývat majetek z majetkové podstaty ani po dobu následujících tří let po skončení konkursu, a to ani v případě, že je na jejich straně předkupní právo. Jakékoli právní úkony uskutečněny v nesouladu s tímto nařízením jsou neúčinné.

Další osoby, kterých se toto omezení týká, jsou vedoucí zaměstnanci dlužníka podle § 33 odst. 3 a § 73 odst. 3 zákona 262/2006 Sb., zákoník práce, a osoby jim blízké, prokurista dlužníka, akcionář dlužníka, pokud je jím akciová společnost, která vlastní akcie v hodnotě víc než 1/10 základního kapitálu, společník dlužníka, jedná-li se o jinou společnost než akciovou, osoby, které vykonávaly v posledních třech letech před zahájením nebo po zahájení insolvenčního řízení rozhodující vliv na provoz dlužníkovy podniku nebo podstatnou měrou ovlivňovaly jeho jinou majetkovou činnost a dlužník samotný. Nově se toto omezení vztahuje také na osoby tvořící s členy a náhradníky věřitelského výboru, kterým schůze věřitelů neudělila souhlas s nabytím majetku z majetkové podstaty, koncern a osoby členům

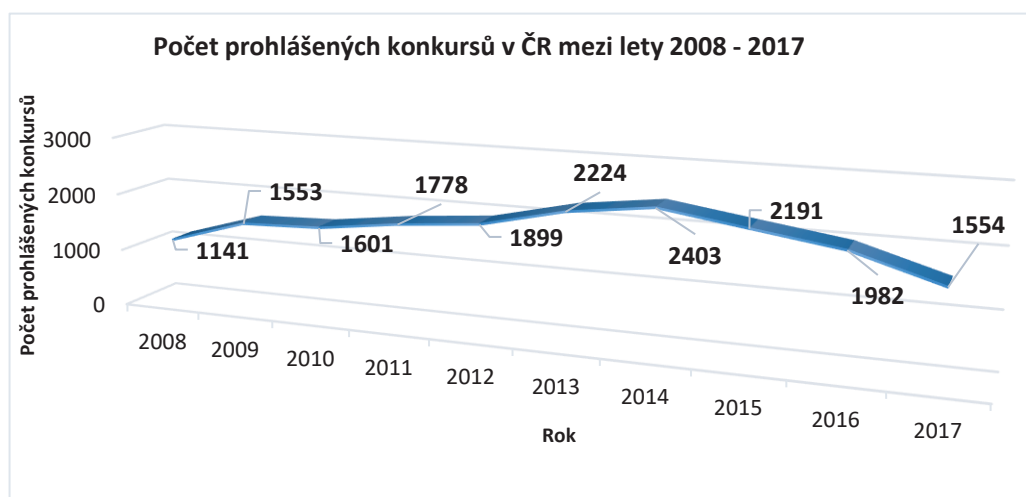
a náhradníkům, kteří nemají souhlas s nabytím majetku z majetkové podstaty, blízké (zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, § 295).

2.3.1.8 Uspokojování pohledávek věřitelů

Kdykoli v průběhu insolvenčního řízení insolvenční správce hradí ze zpeněžené majetkové podstaty pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim na roveň postavené a s tím související náklady. Pokud je dostatek finančních prostředků, mohou být pohledávky hrazeny ve lhůtě splatnosti. Tento stav je ideální, ale ne vždy možný. Pokud výtěžek zpeněžení nepostačuje ke krytí nákladů a pohledávek, může být použita záloha na náklady insolvenčního řízení, nebo záloha poskytnutá věřitelským výborem, jak je uvedeno v § 297 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon. V případě, že ani po poskytnutí záloh nebudou finanční prostředky dostatečné k úhradě pohledávek, rozhoduje o pořadí úhrad pohledávek či o poměrné úhradě insolvenční soud na návrh insolvenčního správce

2.3.1.9 Vývoj prohlášených konkursů mezi lety 2008 až 2017

Graf č. 2.1 - počet prohlášených konkursů v ČR mezi lety 2008-2017

Zdroj: Creditreform.cz (vlastní zpracování)

Počet konkursů měl mezi lety 2008-2014 rostoucí tendenci stejně jako vývoj počtu insolvenčních návrhů. Krize mezi lety 2008-2010 se projevila pozvolným růstem počtu úpadců, přičemž vrchol se dostavil až v letech 2013 a 2014. Můžeme tedy konstatovat, že do insolvenční reality se krize či ekonomický rozvoj projevují se zpožděním (Smrčka, 2016). Od roku 2014 dochází meziročně k poklesu prohlášených konkursů, přesněji mezi lety 2014 až 2015 došlo k poklesu o 212 prohlášených konkursů, tj. pokles o 8,82 %. V roce 2016 klesající tendence pokračovala a došlo k meziročnímu snížení o 209 prohlášených konkursů, což můžeme vyjádřit jako snížení o 9,54 %. V posledním sledovaném roce došlo k výraznějšímu snížení celkově o 428 prohlášených konkursů, což činí snížení o 21,59 %.

V souvislosti s rokem 2017 musíme zmínit i fakt, že počet živnostníků podílejících se na celkovém počtu firem v konkursu se také snížil. V předchozích dvou letech byl podíl živnostníků větší než 50 % z celkového počtu firem v konkursu. V roce 2017 činil podíl živnostníků pouze 49,16 %.

2.3.2 Nepatrný konkurs

Pokud bude dlužníkem fyzická osoba, která není podnikatelem, a její obrat za poslední účetní období předcházející prohlášení konkursu nepřesáhl 2 000 000 Kč a nemá více než 50 věřitelů, hovoříme o zvláštním případě konkursu, a to o nepatrném konkursu. Insolvenční soud může rozhodnout o tom, že se jedná o nepatrný konkurs i bez návrhu. V takovémto případě spojí rozhodnutí o nepatrném konkursu s prohlášením konkursu. Jestliže se zjistí, že podmínky pro uznání nepatrného konkursu byly mylné či se změnil předpoklady pro nepatrný konkurs, bude rozhodnutí neprodleně zrušeno. Výjimky platné pro nepatrný konkurs upravuje § 315 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon. Tyto odlišnosti znamenají pro insolvenční řízení notné zrychlení a usnadnění, avšak můžeme podle nich postupovat pouze v případě, že schůze věřitelů nerozhodla jinak. Těmito výjimkami je např. stav, kdy namísto věřitelského výboru mohou věřitelé ustanovit zástupce věřitelů, v některých dalších případech není potřeba schválení insolvenčním soudem ani souhlasu věřitelského orgánu kupříkladu v souvislosti s vypořádáním společného jmění manželů či k vyloučení nedobytných pohledávek a věcí, práv nebo jiných majetkových hodnot, jež není možné prodat.

2.3.3 Reorganizace

Jedná se o způsob řešení úpadku u dlužníka, který je podnikatelem. Reorganizace se týká výlučně jeho podniku, kdy provoz tohoto podniku není přerušeno. „*Jedná se o sanační způsob řešení úpadku (na rozdíl od konkursu, který je považován za likvidační způsob řešení úpadku)*“ (Pilátová, 2017, s. 78). Insolvenční zákon vymezuje řešení úpadku reorganizací jako stav, kdy dochází k postupnému uspokojování pohledávek věřitelů v situaci, kdy provoz dlužníkovy podniku není nijak pozastaven. Nicméně pro realizaci je nutné přijmout opatření ke zlepšení hospodaření tohoto podniku na základě reorganizačního plánu. Tento plán je předložen insolvenčnímu soudu, který ho také schvaluje a jeho plnění je průběžně kontrolováno ze strany věřitelů. Návrh na povolení reorganizace může podat dlužník i přihlášený věřitel, a to nejpozději do deseti dnů před uskutečněním první schůze věřitelů, která se má konat po rozhodnutí o úpadku. V situaci, kdy návrh podá věřitel i dlužník, je přednostní právo v rukou dlužníka (Hásová, 2013). Obecně musí podle § 319 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční

zákon, návrh na povolení reorganizace obsahovat označení dlužníka a osob, které jsou oprávněny za něho jednat, údaj o způsobu navrhované reorganizace a dlužníkovi známé údaje, jako jsou údaje o kapitálové struktuře a o majetku osob, které dlužníka ovládají nebo s ním tvoří koncern a další.

2.3.3.1 Kritéria pro zahájení reorganizace

Reorganizace je akceptovatelná pouze v případě, že dlužník jakožto právnická osoba není v likvidaci, nejedná se o obchodníky s cennými papíry nebo osobami, které jsou oprávněny k obchodování na komoditní burze. Pro schválení reorganizace musí podnikatelé splňovat další kritéria, jako jsou roční úhrn čistého obratu za poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu minimálně 50 000 000 Kč nebo zaměstnává-li dlužník alespoň padesát zaměstnanců.

2.3.3.2 Reorganizační plán

Na výše uvedená kritéria není brán ohled v případě, kdy dlužník předloží společně s insolvenčním návrhem nebo nejpozději do rozhodnutí o úpadku reorganizační plán akceptovaný přinejmenším polovinou všech zajištěných a alespoň polovinou všech nezajištěných věřitelů počítanou podle výše pohledávek. Reorganizační plán je veřejný dokument, který se předkládá insolvenčnímu soudu. Reorganizační plán definuje základní právní postavení osob dotčených v souvislosti s povolením reorganizace.

2.3.3.3 Obsah reorganizačního plánu

V rámci reorganizačního plánu musí být uvedeno především rozdělení věřitelů do skupin a určení způsobu nakládání s pohledávkami v jednotlivých skupinách. Dále také určení způsobu reorganizace, určení plnění reorganizačního plánu, informace o dalším provozu podniku, informace o účincích reorganizačního plánu na zaměstnanost v rámci dlužníkovy podniku, údaje o možných závazcích, které bude mít dlužník vůči věřitelům po skončení reorganizace a další (zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, § 340).

2.3.3.4 Metody provedení reorganizace

Insolvenční zákon vymezuje způsoby, kterými je možné reorganizaci uskutečnit. Reorganizaci provádíme:

- a) *„restrukturalizací pohledávek věřitelů, spočívající v prominutí části dluhů dlužníka včetně jejich příslušenství nebo v odkladu jejich splatnosti,*
- b) *prodejem celé majetkové podstaty nebo její části anebo prodejem dlužníkovy podniku,*

- c) vydáním části dlužnických aktiv věřitelům nebo převodem těchto aktiv na nově založenou právnickou osobu, ve které mají věřitelé majetkovou účast,
- d) fúzí dlužníka - právnické osoby s jinou osobou nebo převodem jeho jmění na společníka se zachováním nebo změnou práv třetích osob, připouštějí-li to právní předpisy o hospodářské soutěži,
- e) vydáním akcií nebo jiných cenných papírů dlužníkem nebo novou právnickou osobou podle písmene c) nebo d),
- f) zajištěním financování provozu dlužníkovy podniku nebo jeho části,
- g) změnou zakladatelského dokumentu nebo stanov anebo jiných dokumentů upravujících vnitřní poměry dlužníka.“ (zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, § 341, odst.1).

Proti rozhodnutí o přijetí reorganizačního plánu může být podáno odvolání. Oprávněnými osobami podat toto odvolání jsou věřitelé, kteří hlasovali proti přijetí reorganizačního plánu (Winterová, 2015).

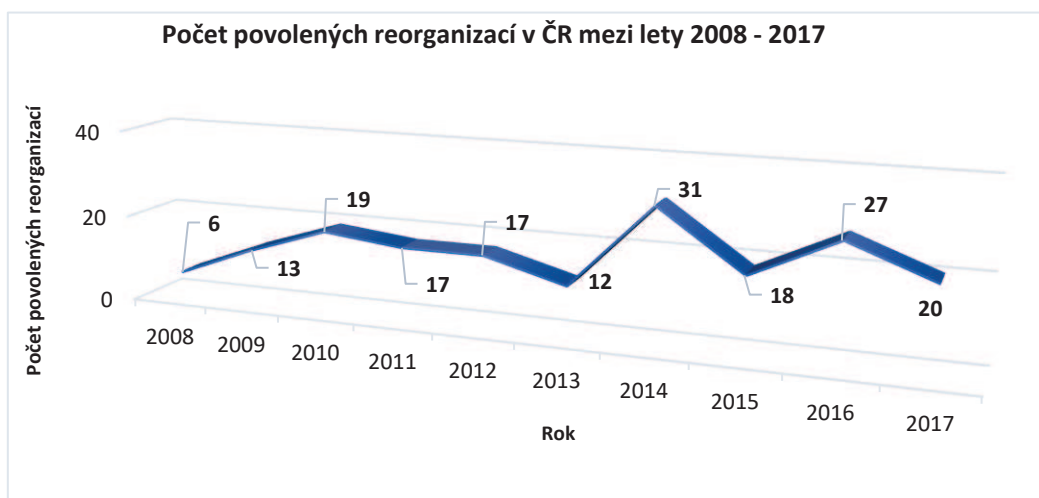
V některých případech se může stát, že reorganizační plán nebude naplněn a insolvenční soud poté rozhodne o transformaci reorganizace na konkurs. Za úspěšné ukončení reorganizace je považováno splnění reorganizačního plánu, které je vzato na vědomí insolvenčním soudem. Na základě toho soud vydá rozhodnutí, kterým je reorganizace ukončena.

2.3.3.5 Vývoj povolených reorganizací mezi lety 2008 až 2017

Jak můžeme vidět v grafu č. 2.2, největší zlom v počtu povolených reorganizací nastal v roce 2014, kdy se počet povolených reorganizací meziročně zvýšil o 19 povolených reorganizací. Tento nárůst byl způsoben změnou kritérií pro povolení reorganizace. Před rokem 2014 bylo nutné, aby celkový roční úhrn čistého obratu dlužníka v roce předcházejícím insolvenčnímu návrhu dosáhl alespoň 100 000 000 Kč a počet zaměstnanců činil minimálně 100. V rámci novely zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, platné od 1.1.2014 došlo ke změně těchto kritérií a reorganizace mohla být přípustnou již pokud celkový roční úhrn čistého obrat dlužníka v roce předcházejícím insolvenčnímu návrhu dosáhl alespoň 50 000 000 Kč a počet zaměstnanců byl minimálně 50. V současné době také platí, že je reorganizace přijatelná i v případě splnění pouze jednoho z kritérií. V rámci let 2008–2017 bylo povoleno celkem 180 reorganizací, z toho v roce 2017 to bylo 20 reorganizací, přičemž 10 z nich bylo přeměněno v konkurs. Z nejznámějších firem se jedná například o VÍTKOVICE

POWER ENGINEERING a.s., OLEO CHEMICAL, a.s., POLDI TRADE a.s., LUMEN a.s., a další.

Graf č. 2.2: Počet povolených reorganizací v ČR mezi lety 2008-2017

Zdroj: Creditreform.cz (vlastní zpracování)

2.3.4 Oddlužení

O oddlužení hovoříme v souvislosti s fyzickými osobami, které nemají dluhy z podnikání anebo také v současnosti již i s právnickými osobami, které nejsou považovány za podnikatele a nemají dluhy z podnikání. Oddlužení můžeme brát spolu s reorganizací za jakousi ozdravnou formu řešení úpadku, která je aplikovaná, pokud se dlužník nachází v těžké finanční situaci, kdy se nejčastěji snaží „vytloukat“ dluh dluhem a situace v tomto začarovaném kruhu dluhů je již dále neúnosná a neřešitelná. Oddlužení slouží v tomto případě jako záchranný kruh, kdy dochází k řešení této tísnivé situace jinou formou než pomocí konkursu. „*Při oddlužení není kladen hlavní důraz na maximální uspokojení věřitelů, nýbrž cílem je umožnit dlužníkovi, splňuje-li pro to všechny zákonné předpoklady, aby se oddlužil – osvobodil od dluhů a znovu bez dluhů zapojil do ekonomického života. Jednou z podmínek přitom je, že dlužník k oddlužení musí přistupovat poctivě*“ (Usnesení Nejvyššího soudu, 2012).

2.3.4.1 Návrh na povolení oddlužení

Jak jsme již dříve zmínili, návrh na oddlužení může navrhnout právnická nebo fyzická osoba, která nemá dluhy z podnikání. Tento fakt již neplatí zcela absolutně. Dluh z podnikání není na překážku v případě, kdy:

- „s tím souhlasí věřitel, o jehož pohledávku jde; platí, že věřitel souhlasí, pokud nejpozději spolu s přihláškou své pohledávky výslovně nesdělí, že s řešením úpadku oddlužením nesouhlasí, a toto své stanovisko odůvodní, nebo

- *jde o pohledávku věřitele, která zůstala neuspokojena po skončení insolvenčního řízení, ve kterém insolvenční soud zrušil konkurs na majetek dlužníka, anebo*
- *jde o pohledávku zajištěného věřitele“ (zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, § 389, odst. 2).*

Celý koloběh oddlužení začíná právě podáním návrhu na povolení oddlužení, kdy tuto pravomoc má výhradně dlužník. Návrh na povolení oddlužení podává společně s insolvenčním návrhem. Pokud byl insolvenční návrh podán jinou osobou než dlužníkem, poté může dlužník návrh na povolení oddlužení podat do 30 dnů ode dne, kdy mu byl insolvenční návrh doručen. Takovýto návrh dlužník zasílá insolvenčnímu soudu, tedy krajskému soudu.

V případě potřeby návrh na oddlužení opravit či doplnit, vyzve soud osobu, která návrh podala, k nápravě, a to ve lhůtě maximálně sedmi dnů. Jedná se především o situace, kdy není návrh podán stanoveným způsobem, neobsahuje všechny povinné náležitosti, není na určeném formuláři, nejsou-li k návrhu připojeny veškeré požadované přílohy atd. Dlužník může svůj návrh vzít zpět v mezičase, dokud soud nerozhodne o schválení oddlužení. Jestli tak dlužník učiní, nemůže již svůj návrh podat znovu. Pokud jsou splněny veškeré podmínky a dlužník svůj návrh nevzal zpět, o návrhu dále rozhoduje insolvenční soud. Ten návrh schválí či zamítne. Insolvenční soud návrh zamítne v případě, že je z pozice dlužníka sledován nepoctivý záměr, nebo je zde předpoklad, že dlužník nezaplatí nezajištěným věřitelům ani 30 % jejich přihlášených pohledávek, ledaže věřitelé s nižším plněním souhlasí. Na zamítnutí návrhu na povolení oddlužení se také odráží dosavadní chování a plnění povinností dlužníka v insolvenčním řízení, tím je myšleno, pokud je chování dlužníka v průběhu insolvenčního řízení vyhodnoceno jako lehkovážné, odbyté či ledabylé, soud návrh zamítne.

2.3.4.2 Způsoby oddlužení

V současné době je oddlužení možné provést třemi způsoby:

- zpeněžením majetkové podstaty,
- plněním splátkového kalendáře,
- kombinací těchto dvou způsobů, a to na základě výslovného prohlášení dlužníka (zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, § 398).

Dlužník může navrhnout, jakým způsobem by mělo být oddlužení provedeno, ale o konečné formě oddlužení rozhodují nezajištění věřitelé s výjimkou věřitelů, kteří jsou osobou blízkou dlužníka. O schválení navrhovaného způsobu oddlužení rozhodují tito věřitelé prostou většinou hlasů počítanou podle výše jejich pohledávek. Hlasovat o formě oddlužení mohou

i věřitelé, kteří se schůze věřitelů nezúčastnili, a to prostřednictvím hlasovacího lístku. Pokud se schůze věřitelů neshodne ani na jedné formě oddlužení, rozhodne o způsobu oddlužení insolvenční soud.

Zpeněžení majetkové podstaty

Zpeněžením majetkové podstaty jsme se věnovali již kapitole 2.3.1.4 v rámci konkursu. Jelikož je zpeněžení majetkové podstaty v rámci oddlužení obdobné jako v rámci konkursu, řekneme si k němu v této kapitole jen pár slov. Výhodou tohoto způsobu oddlužení je, že majetek, který dlužník nabyt či nabyde v průběhu insolvenčního řízení poté, co nastaly účinky schválení oddlužení, není součástí majetkové podstaty, tudíž není předmětem zpeněžení. Tento fakt je i zásadním rozdílem mezi zpeněžením majetkové podstaty v rámci konkursu a v oddlužení. Další postup zpeněžení majetkové podstaty je obdobný jako v případě konkursu.

Plněním splátkového kalendáře

„Při oddlužení plněním splátkového kalendáře je dlužník povinen po dobu 5 let měsíčně splácet nezajištěným věřitelům ze svých příjmů částku ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky. Tuto částku rozvrhne dlužník prostřednictvím insolvenčního správce mezi nezajištěné věřitele podle poměru jejich pohledávek způsobem určeným v rozhodnutí insolvenčního soudu o schválení oddlužení“ (zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, § 398, odst. 3). Částka popsána ve výše uvedeném textu ovšem nemusí být absolutní. Insolvenční soud může udělit výjimku a povolit dlužníkovi splácet ve splátkách nižších, pokud splní následující kritéria:

- „hodnota plnění, které při oddlužení obdržení nezajištění věřitelé, bude stejná nebo vyšší než 50 % jejich pohledávek,*
- anebo stejná nebo vyšší než hodnota plnění, na kterém se tito věřitelé spolu s dlužníkem dohodli“ (zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, §398, odst. 4).*

Nejčastějšími zdroji pro plnění splátkového kalendáře jsou mzda, náhrada mzdy, invalidní či starobní důchod, nemocenská, peněžitá pomoc v mateřství, podpora v nezaměstnanosti, daňový bonus a další. Pro upřesnění – soud přikáže plátcí mzdy dlužníka, aby srážky z těchto mezd odváděl insolvenčnímu správci v tzv. zabavitelné části. Dlužník tedy obdrží pouze nezabavitelnou část mzdy. Jedná se o částku, která musí být zaměstnanci vždy vyplacena, aby byl dlužník schopen zajistit si základní životní potřeby. Minimální nezabavitelná část mzdy na povinného činí v roce 2018 6 225 Kč. Tuto částku stanovíme jako

2/3 součtu individuálního životního minima, které činí 3 410 Kč, a normativních nákladů na bydlení 5 928 Kč, podle nařízení vlády č. 407/2017 Sb., u obcí s počtem obyvatel od 50 000 do 99 999. Minimální nezabavitelná část mzdy se dále upravuje v závislosti na počtu vyživovaných osob dlužníka. Nezabavitelná částka na vyživovanou osobu je stanovena jako 1/4 z nezabavitelné částky na povinného tedy z 6 225 Kč. Částka, nad kterou bude zbytek mzdy sražen vždy bez omezení, činí 9 338 Kč a stanovíme ji jako součet životního minima jedince a normativních nákladů na bydlení. Podrobnější popis částek viz. tabulka č. 2.1.

Tab. č. 2.1: Částky potřebné pro výpočet srážek ze mzdy

Částky potřebné pro výpočet srážek ze mzdy	Rok 2018
Životní minimum jedince	3 410 Kč
Normativní náklady na bydlení	5 928 Kč
Základní nezabavitelná částka	9 338 Kč
2/3 ze základní nezabavitelné částky	6 225 Kč
1/4 ze základní nezabavitelné částky na dlužníka	1 556 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Pro porozumění si uvedeme příklad, kdy má pan Novák čistý měsíční příjem 15 000 Kč a počet vyživovaných osob vč. manželky jsou 2 osoby.

Nezabavitelná částka: 9 338 Kč

Zbytek čisté mzdy: $15\,000 - 9\,338 = \underline{5\,662\text{ Kč}}$ (čistá mzda – nezabavitelná částka)

Rozdíl je nižší než základní nezabavitelná částka 9 338 Kč. Budeme tedy pracovat pouze se třemi třetinami bez plně zabavitelného zbytku, tj. 5 662 Kč. Tuto částku musíme zaokrouhlit dolů tak, aby byla dělitelná třemi.

Rozdělení zbytku čisté mzdy po zaokrouhlení: $5\,661/3 = \underline{1\,887\text{ Kč}}$

Nezabavitelná částka, pokud nesplácíte přednostní pohledávky: 13 113 Kč

(1 887 Kč + 1 887 Kč + 9 338 Kč + 1 Kč)

- třetina zbytku mzdy 1 887 Kč = dle pořadí nepřednostní pohledávka,
- 2/3 třetiny zbytku čisté mzdy $2 \cdot 1\,887\text{ Kč}$ = zaměstnanec.

Nezabavitelná částka, pokud splácíte přednostní pohledávky: 11 226 Kč

(1 887 Kč + 9 338 Kč + 1 Kč)

- třetina zbytku mzdy 1 887 Kč = jediná přednostní pohledávka,

- třetina zbytku mzdy 1 887 Kč = dle pořadí nepřednostní pohledávka,
- třetina zbytku čisté mzdy 1 887 Kč = zaměstnanec.

2.3.4.3 Povinnosti dlužníka po schválení oddlužení

Výčet povinností dlužníka, které je povinen splnit nalezneme v § 412 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon:

- „vykonávat přiměřenou výdělečnou činnost a v případě, že je nezaměstnaný, o získání příjmu usilovat; nesmí rovněž odmítat splnitelnou možnost si příjem obstarat,
- hodnoty získané dědictvím, darem a z neúčinného právního úkonu, jakož i majetek, který dlužník neuvedl v seznamu majetku, ač tuto povinnost měl, vydat insolvenčnímu správci ke zpeněžení a výtěžek, stejně jako jiné své mimořádné příjmy, použít k mimořádným splátkám nad rámec splátkového kalendáře,
- bez zbytečného odkladu oznámit insolvenčnímu soudu, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru každou změnu svého bydliště nebo sídla a zaměstnání,
- vždy k 15. březnu a k 15. září kalendářního roku předložit insolvenčnímu soudu, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru přehled svých příjmů za uplynulých 6 kalendářních měsíců, neurčí-li insolvenční soud v usnesení o schválení oddlužení jinou dobu předkládání,
- nezatajovat žádný ze svých příjmů a na žádost insolvenčního soudu, insolvenčního správce nebo věřitelského výboru předložit k nahlédnutí svá daňová přiznání za období trvání účinků schválení oddlužení,
- neposkytovat nikomu z věřitelů žádné zvláštní výhody,
- nepřijímat na sebe nové závazky, které by nemohl v době jejich splatnosti splnit.“

2.3.4.4 Splnění oddlužení a osvobození dlužníka od placení pohledávek

V průběhu trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře dohlíží na činnost dlužníka insolvenční správce, který o výsledcích své činnosti informuje insolvenční soud a věřitelský výbor (Pilátová, 2017).

Jestliže bude dlužníkem oddlužení splněno, insolvenční soud vezme tuto skutečnost na vědomí ustanovením, proti němuž není odvolání přípustné. Dnem, kdy nabyde toto usnesení právní moci, insolvenční řízení zaniká. V rámci tohoto ustanovení soud také současně rozhodne o honoráři insolvenčního správce, jeho nákladech a zbaví insolvenčního správce jeho funkce.

Osvobození dlužníka může nastat v případě, kdy dlužník splní všechny své povinnosti v rámci schváleného způsobu oddlužení. Insolvenční soud rozhodne o osvobození dlužníka od placení pohledávek, které byly zahrnuty do oddlužení, a to v takovém rozsahu, v jakém doposud nebyly uspokojeny. Toto je také jeden z důvodů, proč dlužník oddlužení podstupuje, především při možnosti osvobodit se od neuhrazených závazků na jeho návrh. Osvobození dlužníka může nastat i v případě, že nezajištění věřitelé neobdrželi ani 30 % jejich pohledávek anebo hodnota plnění, které měl dlužník uhradit, nečiní ani minimální částku plnění, na které se věřitelé s dlužníkem dohodli. V takovémto případě soud osvobodí dlužníka od placení pohledávek na jeho návrh, pokud dlužník odůvodní, že požadované hodnoty plnění nemohlo být dosaženo vlivem skutečností, které nezavinil a věřitelé obdrželi částku, která není nižší než hodnota, kterou by nabyli, kdyby se jednalo o řešení úpadku v rámci konkursu (Pilátová, 2017). Takovéto jednání se však nevztahuje na peněžité tresty nebo jiné majtkové sankce a pohledávky, na náhradu škody způsobené úmyslným porušením právní povinnosti, které byly dlužníkovi uloženy v trestním řízení.

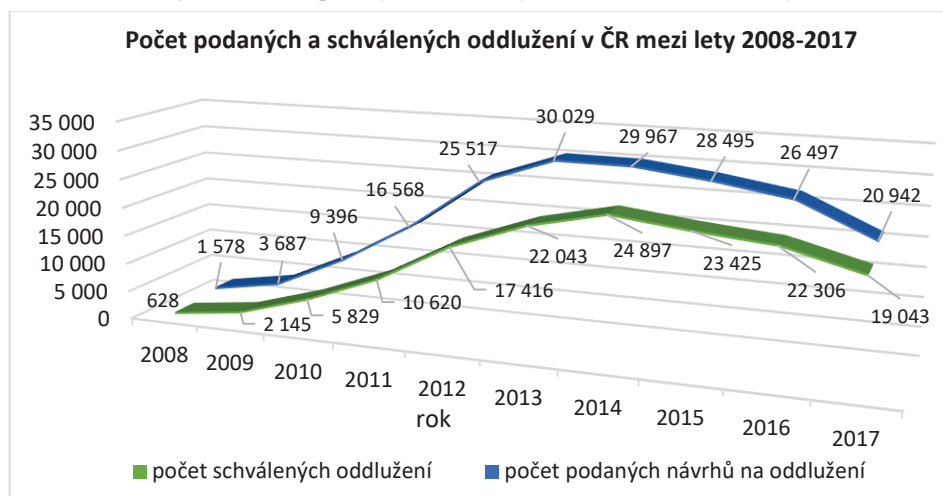
Insolvenční soud může nejen osvobodit dlužníka od placení pohledávek, ale také odejmout toto osvobození. K takovémuto počínání insolvenčního soudu dojde, pokud do 3 let od pravomocného přiznání osvobození vyjde najevo, že jednání dlužníka, které vedlo ke schválení oddlužení či k osvobození dlužníka od placení pohledávek, bylo podvodné, popřípadě dlužník poskytl zvláštní výhody některým věřitelům. K zániku osvobození dojde také v případě, pokud byl dlužník do 3 let od právní moci rozhodnutí o osvobození od placení pohledávek pravomocně odsouzen za úmyslný trestný čin, který výrazně ovlivnil povolení nebo realizaci oddlužení či přiznání osvobození, eventuálně kterým došlo k poškození věřitele.

Oddlužení dlužníka nemusí končit pouze splněním, ale v některých případech dochází i ke změně způsobu řešení dlužníkova úpadku, a to přesněji ke zrušení oddlužení a rozhodnutí o postupu řešení dlužníkova úpadku pomocí konkursu. O tomto počínu rozhoduje insolvenční soud. Ke změně způsobu řešení dlužníkova úpadku dochází z těchto důvodů:

- „*dlužník neplní podstatné povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, nebo*
- *se ukáže, že podstatnou část splátkového kalendáře nebude možné splnit, nebo*
- *v důsledku zaviněného jednání vznikl dlužníku po schválení oddlužení peněžitý závazek po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti, anebo*
- *to navrhne dlužník“ (zákon č.182/2006 Sb., insolvenční zákon, § 418, odst. 1).*

2.3.4.5 Vývoj podaných a schválených oddlužení mezi lety 2008 až 2017

Graf č. 2.3: Počet podaných a schválených oddlužení v ČR mezi lety 2008–2017

Zdroj: Creditreform.cz (vlastní zpracování)

Jak můžeme na grafu č. 2.3 vidět, od roku 2014 má vývoj v oblasti počtu podaných návrhů na oddlužení klesající tendenci. V roce 2017 k tomuto faktu přispěla i novela insolvenčního zákona, která zavedla povinnost akreditace pro neziskové a další organizace, které poskytují služby v oblasti oddlužení. Od 1.7.2017 jsou poskytovatelé těchto služeb povinni žádat o akreditaci na Ministerstvu spravedlnosti. Tento fakt vedl ke zrušení předražených služeb poskytovatelů poradenských služeb.

V roce 2015 požádalo o oddlužení 28 497 dlužníků z toho schváleno bylo pouze 23 425 žádostí, což činí 82,20 %. V roce následujícím poklesl počet podaných návrhů na oddlužení na 26 497 a schváleno bylo pouze 22 306 návrhů, tzn. 84,18 % z celkového počtu podaných návrhů. V roce loňském tedy v roce 2017 bylo podáno 20 942 návrhů na oddlužení a z toho schválením prošlo 19 043 návrhů tedy 90,93 %. Z těchto 19 043 přijatých návrhů bylo 422 řešeno formou zpeněžení majetku a zbylých 18 621 způsobem plněním splátkového kalendáře.

2.3.5 Zvláštní způsoby řešení úpadku

Jen stručně nastíníme, kdy se aplikují zvláštní způsoby řešení úpadku. Jedná se tedy o situace při úpadku bank, spořitelních a úvěrních družstev, některých zahraničních bank, obchodníků s cennými papíry a jiných osob. Bližší výklad nalezneme v zákoně č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, § 367 až § 388.

2.4 Novela insolvenčního zákona od roku 2017

Dne 1.7.2017 vstoupila v účinnost novela insolvenčního zákona. Hovoříme o zákoně č. 64/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Důvod k této změně byl jednoznačný, Ministerstvo spravedlnosti identifikovalo konkrétní problematické jevy a oblasti, kterými byly především:

- zabránění rozšířenému zřizování fiktivních a nefungujících provozoven insolvenčními správci,
- nedostačující kompetence v oblasti dohledu Ministerstva spravedlnosti na insolvenční správce a možnosti sankcionovat je,
- nedostačující transparentnost celého insolvenčního řízení,
- korupční praktiky v insolvenčním řízení,
- šikanózní insolvenční návrhy,
- předražené služby oddlužovacích společností (Drexlerová, 2017).

Novela zákona s sebou přinesla mnoho změn. Nyní si přiblížíme konkrétně tyto změny a jak se promítly do insolvenční praxe.

2.4.1 Změna systému přidělování insolvenčních věcí v oblasti oddlužení

Předchozí novela umožňovala insolvenčním správčům vykovávat své činnosti v provozovnách. Insolvenční správci tak mohli bez omezení zakládat nové provozovny. To vedlo k enormnímu nárůstu počtu provozoven. Následkem tohoto schválení bylo také snížení kvality prováděných služeb, dlužník měl mnohdy omezenou možnost komunikovat přímo s insolvenčním správcem.

Novela zákona o insolvenčních správcih č. 312/2006 Sb., v těchto případech přináší přidělování insolvenčních věcí jednotlivým insolvenčním správcih. To znamená, že obecná část seznamu insolvenčních správcih je nyní vedena pouze podle obvodu krajských soudů. Jestliže má insolvenční správce v obvodu jednoho krajského soudu sídlo a jednu či více provozoven, zapíše se do příslušné části seznamu, vedené podle obvodů krajských soudů, pouze sídlo. „*Má-li insolvenční správce v obvodu jednoho krajského soudu více provozoven, zapíše se do příslušné části seznamu vedené podle obvodů krajských soudů pouze ta provozovna, u které připojil prohlášení o odborném zaměření na řešení úpadku dlužníka konkursem jako první v pořadí a pouze ta provozovna, u které připojil prohlášení o odborném zaměření na řešení*

úpadku dlužníka oddlužením jako první v pořadí“ (zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, § 5a, odst. 5).

2.4.2 Odvolávání insolvenčních správců

Dalším aktem, který byl zakotven ve dnes již neplatné verzi insolvenčního zákona, bylo dosažení změny insolvenčního správce na základě hlasů poloviny věřitelů. V takovémto případě mohlo dojít ke změně i pokud hlasoval jeden věřitel s pohledávkou v dostačující výši. Toto se jevílo jako nevhodné a nespravedlivé vůči ostatním věřitelům, kdy insolvenční správce mohl zastávat zájmy spíše věřitele, který ho zvolil, nikoli všech věřitelů (Drexlerová, 2017).

V § 29 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, došlo k doplnění prohlášení, kdy věřitelé mohou odvolat insolvenčního správce, pokud je způsobem řešení úpadku oddlužení v tom případě, kdy pro ně hlasovala nadpoloviční většina všech věřitelů přihlášených ke dni předcházejícímu konání schůze věřitelů, jejichž pohledávky zároveň činí nadpoloviční většinu přihlášených pohledávek.

2.4.3 Posouzení platební neschopnosti

Další změnou, kterou novela insolvenčního zákona přinesla, je posouzení platební neschopnosti dlužníka. V této souvislosti byl zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, doplněn v § 3 o odstavec 3, ve kterém se nachází tvrzení, že dlužník, který je podnikatelem a vede účetnictví, je schopen plnit své peněžité závazky, jestliže rozdíl mezi výší jeho splatných peněžitých závazků a výší jeho disponibilních prostředků (tzv. mezera krytí) stanovený ve výkazu stavu likvidity podle prováděcího právního předpisu, představuje méně než desetinu výše jeho splatných peněžitých závazků, anebo pokud výhled vývoje likvidity sestavený podle prováděcího právního předpisu osvědčuje, že mezera krytí klesne v období, na které se výhled vývoje likvidity sestavuje, pod jednu desetinu výše jeho splatných peněžitých závazků.

2.4.4 Určení místně příslušného soudu

Podle předchozího znění, tzn. před 1.7.2017, mohli dlužníci změnit sídlo svého podnikání nebo středisko zájmů do jiné země. Činili tak například kvůli lepším podmínkám a věřitelé nebyli obeznámeni s tím, jak v cizí zemi přihlášku pohledávky podat nebo byl výkon práv věřitelů ztížen dojížděním. V současnosti je toto jednání dlužníků omezeno tím, že místní příslušnost právnických osob nepodnikatelů se při změně sídla změní až po šesti měsících a u právnických a fyzických osob, kteří jsou podnikatelé, po 3 měsících. Podle § 7b insolvenčního zákona č. 182/2006 Sb., je vymezeno pravidlo pro určování místně příslušného

soudu k vedení insolvenčního řízení následovně: „*Pro insolvenční řízení je příslušný soud, v jehož obvodu je obecný soud dlužníka. Pro insolvenční řízení proti dlužníku, který je zapsán v obchodním rejstříku, je příslušný soud, v jehož obvodu byl obecný soud dlužníka ke dni, který předchází o 6 měsíců okamžik zahájení insolvenčního řízení; není-li takový soud, je příslušný soud podle věty první.*“

2.4.5 Formulář pro převod nebo přechod přihlášené pohledávky a nárok na doložení skutečného majitele věřitele postoupené pohledávky

Pokud v rámci insolvenčního řízení nastane situace, kdy dochází k převodu či přechodu přihlášené pohledávky z původního věřitele na nabyvatele, aniž by původní věřitel ztratil způsobilost být účastníkem řízení, insolvenční soud rozhodne o vstupu nabyvatele pohledávky do insolvenčního řízení. Takto soud učiní na návrh původního věřitele a nyní již také i na návrh věřitele - nabyvatele, který byl podán na předepsaném formuláři. Insolvenční soud následně rozhodne o návrhu do 3 pracovních dnů. Pokud v této lhůtě insolvenční soud nerozhodne, má se za to, že požadavku vyhověl.

Jestliže věřitel nabyl pohledávku v průběhu šesti měsíců před zahájením insolvenčního řízení nebo po jeho zahájení, musí doložit informaci o tom, kdo je jeho skutečným majitelem. Účelem je zamezit věřiteli vytvoření předpokladu plurality neboli mnohosti věřitelů a tím poté vytvoření předpokladů prohlášení úpadku dlužníka. Proto také musí „nástupnický“ věřitel doložit informaci v čestném prohlášení, kdo je jeho skutečným majitelem, v příloze přihlášky pohledávky.

2.4.6 Omezení hlasovacích práv u věřitelů tvořících koncern s dlužníkem

Podle § 53 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, nově nemůže věřitel, který s dlužníkem tvoří koncern nebo se jedná o osobu dlužníkovi blízkou, hlasovat na schůzi věřitelů v žádných záležitostech.

2.4.7 Datové schránky

Nově je dle novely insolvenčního zákona zavedena povinnost činit podání včetně příloh v elektronické podobě do datové schránky soudu nebo v elektronické podobě s elektronicky uznávaným podpisem. Tato povinnost platí pro všechny osoby, kterým se podle zvláštního právního předpisu povinně zřizuje datová schránka. Podání musí být provedena na stanoveném formuláři a ve stanoveném formátu. Pokud se tak nestane, soud vyzve k nápravě nebo doplnění ve stanovené lhůtě a poskytne informace, jak tuto opravu provést. Dodržení těchto povinností

slouží ke zrychlení a zjednodušení zpracování. K insolvenčnímu návrhu, který nesplňuje podmínky formátu a způsobu podání, se nepřihlíží.

2.4.8 Ochrana proti šikanózním návrhům

První novinkou na ochranu proti šikanózním návrhům bylo zavedení institutu předběžného posouzení insolvenčních návrhů. Jedná se o to, že soud může rozhodnout, zda insolvenční návrh zveřejní nebo nezveřejní, pokud bude mít nějaké pochybnosti o jeho důvodnosti. Záměrem je ochrana dlužníka v očích veřejnosti, kdy se v hospodářské soutěži může jednat o nekalé obchodní praktiky ze strany konkurentů a tím může firma dlužníka ztratit důvěryhodnost. S úmyslem odradit insolvenční navrhovatele od podání bezdůvodného insolvenčního návrhu, byla nyní zvýšena výše pokuty až na 500 000 Kč. Insolvenční navrhovatel může podat návrh proti stejnému dlužníkovi nejdříve však po uplynutí 6 měsíců.

2.4.9 Povinné akreditace

V minulosti nebylo výjimkou, že komerční subjekty poskytovaly možnost oddlužení dlužníkovi za neúměrně vysokou úplatu, a to i v případech, kdy dlužník tyto služby nepotřeboval, jelikož v daný okamžik nesplňoval podmínky pro oddlužení. S novelou tedy přichází povinnost těchto poskytovatelů zažádat o akreditaci na Ministerstvu spravedlnosti. S tím souvisí fakt, že nyní mohou podat insolvenční návrh a návrh na oddlužení pouze kvalifikované osoby, jako jsou advokáti, notáři, insolvenční správci a osoby, které získají akreditaci pro poskytování těchto služeb. Pokud toto právnické osoby nedodrží a budou poskytovat služby v této oblasti bez akreditace, hrozí jim pokuta až půlmilionu korun. Akreditace se uděluje na dobu pěti let, není převoditelná a není možné ji převést na právního nástupce. Kdo tedy nyní může sepisovat a podávat návrhy na povolení oddlužení?

- a) Advokáti, notáři, insolvenční správci, soudní exekutoři,
- b) akreditované osoby, které poskytují své služby v oblasti oddlužení zdarma,
- c) samotný dlužník, u kterého je podmínkou magisterské vzdělání právnického nebo ekonomického směru.

Za své služby mohou kvalifikované osoby požadovat odměnu ve výši 4 000 Kč za sepsání a podání návrhu na povolení oddlužení a v případě společného oddlužení manželů odměnu v hodnotě 6 000 Kč.

Veškeré tyto změny mají za cíl zabránit, aby komerční společnosti těžily z neinformovanosti a těžké životní situace dlužníků.

2.4.10 Prokázání splatné pohledávky ze strany insolvenčního navrhovatele

V rámci novelizovaného znění insolvenčního zákona, dochází také k úpravě § 105 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon. Nově je požadováno po věřiteli, který vede účetnictví či daňovou evidenci a je insolvenčním navrhovatelem, jehož insolvenční návrh směřuje proti dlužníku jakožto proti právnické osobě, doložit splatnou pohledávku. Doložení splatné pohledávky probíhá následujícími způsoby:

- „uznáním dlužníka s ověřeným podpisem,
- vykonatelným rozhodnutím,
- notářským zápisem se svolením k vykonatelnosti,
- potvrzením auditora,
- potvrzením soudního znalce,
- potvrzením daňového poradce“ (Drexlerová, 2017).

Díky zavedení této povinnosti, by mělo dojít k zabránění věřitelům podávat insolvenční návrhy na základě vykonstruovaných pohledávek. Pokud v současnosti nedoloží věřitel svou splatnou pohledávku, dojde k zamítnutí insolvenčního návrhu.

2.4.11 Zálohy na náklady insolvenčního správce

Před novelou insolvenčního zákona záleželo na posouzení insolvenčního soudu, zda navrhovatelům uloží zálohy na náklady insolvenčního řízení k úhradě. Novela insolvenčního zákona s sebou přinesla změny, a to v povinnosti složit zálohu věřitelem, který podává insolvenční návrh proti právnické osobě, která je podnikatelem, ve výši 50 000 Kč. Pokud věřitel podává svůj insolvenční návrh proti dlužníkovi, který je právnickou osobou, která není podnikatelem nebo fyzickou osobou, musí uhradit zálohu na náklady insolvenčního řízení v částce 10 000 Kč. Tuto zálohu uhradí při podání insolvenčního návrhu. Výjimkou z této povinnosti je, jestliže je insolvenčním navrhovatelem zaměstnanec nebo bývalý zaměstnanec dlužníka, jehož pohledávka spočívá pouze v pracovněprávních nárocích nebo pokud je insolvenčním navrhovatelem spotřebitel, jehož pohledávka spočívá v nároku vyplývajícím ze spotřebitelské smlouvy.

V případě navrhovatele – dlužníka se situace nemění, o uhrazení zálohy i nadále rozhoduje insolvenční soud a její výše je omezena částkou 50 000 Kč.

2.4.12 Omezení administrativních úkonů insolvenčního soudu

Část agendy související s oddlužením bude přesunuta na insolvenčního správce. Tato novinka v insolvenčním zákoně zásadně odlehčí a zjednoduší administrativu prvoinstančním insolvenčním soudům a upevní tak roli insolvenčního správce v případě přezkumu přihlášených pohledávek a zjednoduší tím celý proces oddlužení.

V rámci zjednodušení celého oddlužovacího procesu dochází také k zavedení povinnosti podávání seznamu přihlášených pohledávek, soupisu majetkové podstaty, zprávy o plnění reorganizačního plánu na elektronickém formuláři, kdy je jeho formát a náležitosti stanoveny právním předpisem. Díky těmto jednotným formulářům dojde ke zrychlení sběru dat, kontrole a také větší srozumitelnosti a transparentnosti celého řízení.

2.5 Velká oddlužovací novela

V rámci novinek v oblasti insolvenčního řízení musíme zmínit také nyní velmi diskutovanou velkou oddlužovací novelu neboli novelu insolvenčního zákona, která byla dne 17.1.2018 schválena vládou a vrácena tak do legislativního procesu. Pokud bude tato novela schválena Sněmovnou i Senátem České republiky a podepsána prezidentem České republiky, dojde k zásadní změně v oblasti oddlužení.

Nově tak bude oddlužení zpřístupněno většímu okruhu dlužníků. Bude odstraněna bariéra při vstupu do oddlužení, kdy dlužník musí mít příjem v odpovídající výši, anebo majetek, který může být zpeněžen. Další podmínkou je v současnosti schopnost uhradit alespoň 30 % svých závazků v období pěti let. V rámci novely insolvenčního zákona by oddlužovací proces trval 3, 5 nebo 7 let v závislosti na výši splacených dluhů. Novela by také přinesla nové podmínky pro oddlužení, kdy dlužník musí být schopen:

- během pěti let uhradit alespoň 30 % svých závazků,
- během tří let uhradit alespoň 50 % svých závazků,
- anebo v období sedmi let uhradit co největší část svých závazků, bez stanovené minimální hranice závazků, které bude muset uhradit v tomto období.

Nejvíce projednávanou podmínkou je varianta sedmi let bez minimální hranice závazků, které musí být uhrazeny. Vznikla by tak možnost zpřístupnění oddlužovacího procesu téměř všem dlužníkům, kteří by fakticky během sedmi let nemuseli uhradit téměř nic.

V souvislosti s velkou oddlužovací novelou, která by měla vejít v platnost v roce 2019, se vede řada diskuzí. Podle ministra spravedlnosti doktora Roberta Pelikána bude tato novela příležitostí pro poctivé dlužníky, kteří se chtějí opět vrátit k normálnímu životu, tedy jakýsi ekonomický restart po sedmi letech nikoli však dluhová amnestie. Jak uvedl internetový portál justice.cz, Ministerstvo spravedlnosti očekává snížení šedé ekonomiky, práce na černo, snížení nezaměstnanosti a s tím také snížení počtu vyplácených sociálních dávek. Předpokládá se také zlepšení kvality života a s tím i související výchova dětí, sociální začlenění atd.

Věřitelé z této novely moc nadšení nejsou, spíše naopak. Věřitelé mají pocit, že tato novela nebude dlužníky motivovat ke splácení svých závazků, nýbrž se budou více zadlužovat, aniž by museli své závazky hradit, a tím zneužívat oddlužení. Jak uvedla Česká asociace věřitelů: „*je nepřípustné, aby věřitelé nesli téměř stoprocentní finanční riziko*“. Ačkoli jsou věřitelé přesvědčeni o tom, že je důležité řešit problematiku dluhových pastí, v novele nevidí cestu, která by vedla k řešení této problematiky.

Pokud bude novela schválena ve stávajícím rozsahu či v rozsahu mírnějším, bude to znamenat i větší zátěž pro insolvenční správce a soudy. Nově by tak mohlo do oddlužení vstoupit cca 600 000 až 650 000 osob, což může vést k úplnému zahlcení insolvenčních správců. S tím může souviset i snížení kvality posuzování jednotlivých případů, jelikož soudy nemají dostatečnou personální kapacitu. Jak ovšem uvedl portál Česká justice, určité soudy se již začínají touto možností zabývat a aplikovat při dalších přípravách. Po oznámení Ministra spravedlnosti doktora Pelikána o chystaném ukončení jeho působnosti v politice je však přijetí oddlužovací novely nejisté. Pokud však dojde k přijetí novely, je velmi pravděpodobné, že nebude přijata v plném rozsahu návrhu. Musíme však vyčkat, v současnosti je návrh přikázán k projednání výborům, které mají na projednání lhůtu 80 dní.

3 Ekonomický a sociální dopad oddlužení na dlužníka

„Když se jedná o peníze, existuje pouze jediná náповěda: „Víc.““ (André Kostolany)

V dnešní konzumní době nevyjadřuje tato věta nic víc než holou pravdu. Každého z nás by potěšil vyšší příjem, výhra nebo jen jednoduše mít v kapse více peněz k rozhazování. Někteří tuto touhu řeší zadlužením. Na začátku může stát zcela nevinná půjčka na nezbytnou věc do domácnosti (pračka, lednička), která mnohdy přeroste až do neřešitelné finanční tísně, kterou jedinec již není schopen nijak řešit a skončí tak téměř na samém finančním a mnohdy i psychickém dně.

3.1 Příčiny předlužení

Jak již bylo řečeno, zcela na začátku celé dluhové spirály je potřeba, ať již jednotlivce nebo rodiny, kterou je nutno uspokojit. Prvotní úvěr tak bývá často účelový (nejedná se o veškeré případy) a jedinec ho použije na uspokojení nezbytné potřeby. Ovšem jakmile dlužník pocítí možnost pořídit si i další předměty, věci či majetek, na které nemá dostatečné finanční prostředky, ale má za to, že jsou k životu potřebné, začne si na ně půjčovat. Jak tvrdí Smrčka (2010, s. 402): *„Zatímco však poprvé šlo alespoň do značné míry o reálnou potřebu fakticky nutnou pro běžné fungování rodiny, zde již je financována jistá prestiž a potřeba nedat najevo vlastní finanční problémy.“*

Dlužník dále pokračuje ve vykrývání půjčky dalšími půjčkami s vysokými úroky a sankcemi až do té doby, kdy se tato situace stává již neúnosnou a dlužníkovi nezbývá nic jiného než vyhlásit osobní bankrot. Proč ale k těmto situacím dochází? V následujících kapitolách si popíšeme příčiny předlužení.

3.1.1 Finanční negramotnost

Asi největší alfou a omegou v oblasti příčin zadlužení je finanční gramotnost, respektive finanční negramotnost, která je v dnešní době velmi diskutovaná v souvislosti se zadlužením. *„Pracujeme spousty hodin, abychom mohli slušně žít. Málokdo vydělává své peníze snadno, lehce však o ně můžeme přicházet rozhodnutími, ke kterým jsme neměli dostatek informací“ (Kociánová, 2012, s. 8).*

„Někdy se jednoduše domníváme, že to, co víme, nám bohatě stačí, že si umíme poradit sami“ (Kociánová, 2012, s. 11). Lidé bez finanční gramotnosti jsou tedy v tomto směru lehce ovlivnitelní a nechají se zlákat na první pohled výhodnými nabídkami půjček, o kterých mají

dojem, jak jsou šíleně výhodné, a právě pro ně vhodné, ale mnohdy se jedná o pravý opak a tímto neuváženým činem začínají jejich finanční potíže.

Jako jistou prevenci v tomto směru je vzdělávání v oblasti finanční gramotnosti pro žáky základních a středních škol. Tuto formu vzdělávání podpírá systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách, který vznikl v prosinci roku 2007 prostřednictvím Ministerstva financí, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstva průmyslu a obchodu. Základním stavebním kamenem tohoto projektu jsou Standardy finanční gramotnosti. Tyto standardy byly v létě roku 2017 revidovány a více zaměřeny na jistá témata, jakými jsou např. bezhotovostní placení, ochrana osobních údajů, kritické posouzení nabídky služeb a zboží, sestavení rozpočtu a porovnání majetku a závazků, úročení, porovnání finančních produktů, krátkodobé a dlouhodobé plánování, rizika dosažení cílů a další. Současně byla také revidována definice finanční gramotnosti: *„Finanční gramotnost je soubor znalostí, dovedností a postojů nezbytných k dosažení finanční prosperity prostřednictvím zodpovědného finančního rozhodování.“* Díky tomuto vzdělávání se snad bude snižovat zadluženost a bude růst zodpovědnost. Obecně můžeme říci, že vyšší vzdělání rozšiřuje obecné znalosti a zvyšuje přehled, jak v běžném životě, tak i ve specializovaných oborech. Jak říká Kociánová (2012, s. 9): *„Peníze se zodpovědností a také jistotou (a svobodou) úzce souvisejí, jen se musíme o něco víc sami postarat.“*

Nyní si uvedeme několik desater týkajících se finanční gramotnosti.

„Desatero finanční inteligence:

- 1. Mám běžný účet, a to bez jakýchkoli poplatků.*
- 2. Nevyužívám kreditní kartu, spotřebitelský úvěr ani kontokorent.*
- 3. Tvořím finanční rezervy.*
- 4. Nedávám peníze na jedno místo.*
- 5. Nevěřím slibům vysokých úroků ani složitým produktům.*
- 6. Neinvestuji v investičním životním pojištění.*
- 7. Nevyužívám zajištěné fondy a garantované vklady.*
- 8. Nevěřím finančním institucím.*
- 9. Radím se s finančním poradcem*
- 10. Důvěřuji, ale prověřuji“ (Šídlo, 2012, s. 187).*

„Desatero dle ČNB:

1. *Nic není zadarmo.*
2. *Mám jasno a slepě nedůvěřuji.*
3. *Vím, s kým jednám.*
4. *Mám finanční plán.*
5. *Čtu všechno.*
6. *Dávám pozor na nejasné smlouvy.*
7. *Dávám pozor na neodpovídající vysoký výnos.*
8. *Investiční dotazník je důležitý.*
9. *Životní pojištění není spoření.*
10. *Chráním svá data“ (Šídlo, 2012, s. 189).*

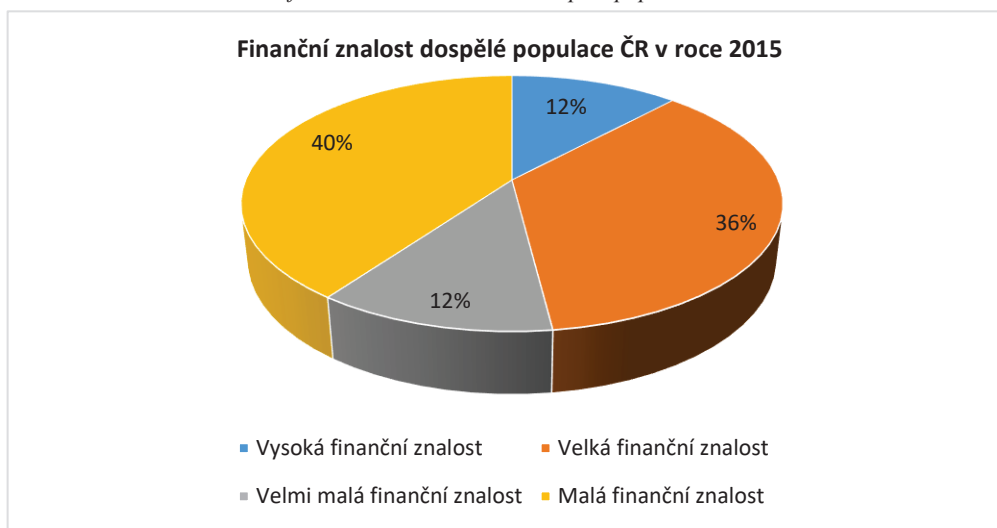
„Desatero finanční nezávislosti:

1. *Nebojím se změnit svůj vztah k penězům.*
2. *Zajímám se o pasivní příjem.*
3. *Hlídám si výdaje.*
4. *Na hypotéku si dávám obzvláště pozor.*
5. *Fond radosti je stejně důležitý jako rezervní fond.*
6. *Vzdělávám se a zajímám se o podnikání.*
7. *Udělám si opravdový pořádek (ve financích).*
8. *překonám prokrastinaci*
9. *Vyhýbám se velkým jednorázovým investicím.*
10. *Nikomu nepůjčuji“ (Šídlo, 2012, s. 190).*

Na podzim roku 2015 proběhlo měření finanční gramotnosti dospělého obyvatelstva České republiky. Toto měření probíhalo v různých etapách. V rámci analytické části probíhalo měření finanční znalosti, které se vázalo k základní finanční terminologii a měření ekonomické zodpovědnosti, kdy byly pokládány otázky jako např. Sestavuje Vaše domácnost rozpočet? Máte nějaké finanční cíle? apod. Respondentům byly pokládány otázky z oblasti finančních rezerv, finančních produktů, úvěrů, obecných postojů ke své znalosti financí atd. Dotazovaní také odpovídali na otázky v rámci testu z oblasti inflace, znalosti úroků a investování.

Z tohoto měření jsme se zaměřili na výsledky obecné finanční znalosti, které si ukážeme v následujícím grafu.

Graf č. 3.1: Finanční znalost dospělé populace ČR v roce 2015

Zdroj: PSFV.cz (vlastní zpracování)

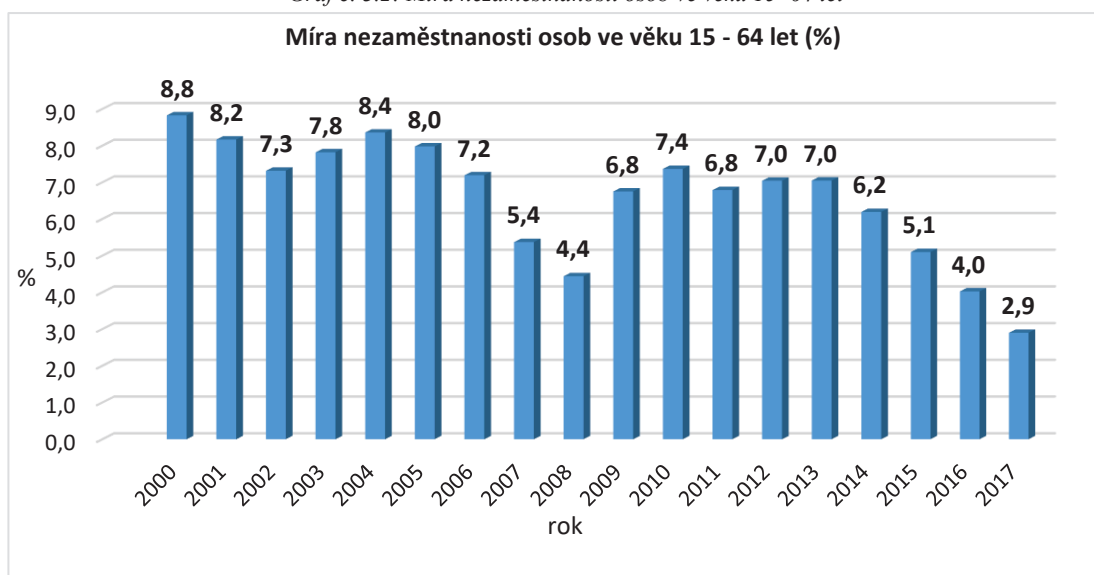
Z obecné populace ČR bylo vybráno 1 000 osob, z nichž 36 % osob má velmi vysokou finanční znalost a 12 % vysokou finanční znalost. V této oblasti hovoříme zejména o vysokoškolsky vzdělaných lidech, kteří disponují vyššími příjmy, živnostnících a lidech středního věku. Oproti tomu celkově 52 % dotazovaných osob vykazuje velmi nízkou či malou finanční znalost. Jednalo se především o osoby se základním vzděláním, ekonomicky neaktivní osoby a osoby s nízkými příjmy. Sběr dat proběhl osobním dotazováním s pomocí počítače.

Dále pak měření ukázalo, že 64 % dospělých osob se nechová ekonomicky zodpovědně, cca 40 % domácností sestavuje rodinný rozpočet, 42 % lidí si stanovuje finanční cíle, 37 % respondentů si nedokáže představit, jak by řešili ztrátu hlavního příjmu jejich domácnosti, 19 % dospělých nespoří, 42 % lidí nedokáže správně vypočítat úrok, 19 % dotazovaných vlastní kreditní kartu, 55 % osob využívá internetové bankovníctví, 15 % domácností nepokryje své životní náklady pokud přijdou o svůj příjem, 79 % osob by si nevzalo krátkodobý úvěr na dovolenou či nákup dárků a definici oddlužení zná poměrně málo osob. Zkratka RPSN je pro 60 % osob velkou neznámou a pouze 16 % osob dokáže vymezit zkratky p.a. a p.m. Veškeré výsledky měření finanční gramotnosti nalezneme online na stránkách Ministerstva financí.

3.1.2 Příjmy dlužníka a nezaměstnanost

Dalšími příčinami zadlužení může být nízký příjem dlužníka nebo nezaměstnanost. Lidé v takovéto situaci nejsou schopni splácet své závazky a dostávají se opět do začarovaného kruhu. Musíme však říci, že nezaměstnanost byla v prosinci roku 2017 nejnižší za posledních sedmnáct let, činila 2,9 % viz. graf 3.2, kdy celkový počet nezaměstnaných činil 124 200 osob, z toho 67 200 žen a 57 000 mužů. Celkový počet nezaměstnaných osob se tak oproti prosinci roku 2016 snížil o 67 500 osob. Za předpokladu, že bude tento klesající trend i nadále pokračovat, můžeme usoudit, že počet oddlužení se bude díky nižší nezaměstnanosti snižovat.

Graf č. 3.2: Míra nezaměstnanosti osob ve věku 15–64 let

Zdroj: Český statistický úřad (vlastní zpracování)

Další příčinou, jak jsme již na začátku kapitoly uvedli, může být například touha po určitém životním standardu. V dnešní době plné sociálních sítí, na kterých skoro každý sdílí své úspěchy, prezentuje nová auta, domy, pobyty na zahraničních dovolených, nákupy drahého oblečení, chce člověk dosahovat stejného naplnění. Někteří nad tím pouze mávnou rukou, ale řada se nad tím pozastaví a chtějí se jim podobat za každou cenu. I tyto podněty mohou jedince ovlivnit ke špatnému finančnímu rozhodnutí, ovšem musíme podotknout, že jdou takováto rozhodnutí, která vznikla z důvodu ovlivnění okolím, ruku v ruce se vzděláním a finanční gramotností.

3.1.3 Bankovní a nebankovní instituce

V současnosti je úvěrová dostupnost velmi vysoká, existuje nespočet bankovních a nebankovních institucí, které poskytují půjčky, ovšem je mezi nimi velký rozdíl. Můžeme říci, že v rámci bankovních institucí cítíme větší jistotu, že jejich jednání vůči nám je solidní, jelikož jsou pod dohledem státu. Bankovní instituce nabízí velkou škálu svých produktů od kreditních karet, hypoték, stavebních úvěrů, přes spotřebitelské úvěry, kontokorentní produkty až po rychlé půjčky. Výhodami u bankovních institucí je jejich spolehlivost a mnohdy i nižší úroky oproti nebankovním institucím, ovšem na úkor delšího zpracování žádosti o úvěr, povinnosti doložit doklady a dokumenty nezbytné ke sjednání úvěru. Banka posuzuje úvěruschopnost klienta posouzením jeho příjmů, výdajů a schopnosti splácet své dosavadní závazky. Tato povinnost je od 1.12.2016 zakotvena v zákoně č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru.

V případě nebankovních institucí nejsou podmínky pro poskytnutí úvěru tak přísné, jejich zprostředkování je rychlé a jednoduché ovšem na úkor podstatně vyššího úroku, mnohdy až téměř lichvářského. Při uvažování o půjčce od nebankovní instituce bychom měli být velmi obezřetní. V dnešní době lze půjčku sjednat rychle a snadně přes internet, kde neprobíhá zdoluhavé dokládání dokumentů klientem. Pomocí těchto úvěrů bychom neměli řešit to, co není pro nás nezbytné (Kociánová, 2012). Ovšem v rámci novely zákona o spotřebitelském úvěru byla zpřísněna pravidla pro poskytování úvěrů nebankovními institucemi a tím došlo k přísnější regulaci těchto institucí.

Od prosince 2016 nebankovní instituce podléhají dohledu ČNB. Novela ČNB uděluje těmto institucím oprávnění k poskytování spotřebitelských úvěrů, dříve stačilo pouze živnostenské oprávnění. Hovoříme ale pouze o poskytování úvěrů spotřebitelům. Pokud bude chtít nebankovní instituce poskytnout úvěr právnické osobě, živnost u ní bude vyžadována. Pro udělení oprávnění musí nebankovní instituce splňovat podmínky uvedené v § 10 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, které zahrnují mimo jiné splnění základního kapitálu ve výši minimálně 20 milionů korun. Oprávnění je po udělení platné po dobu pěti let. Nebankovní instituce nyní musí ověřovat bonitu žadatele, který musí být srozuměn s veškerými podmínkami poskytnutí úvěru. Nyní již neexistují půjčky, u kterých by instituce nepožadovala ověření příjmů žadatele. Nicméně toto ověření nemusí být potvrzeno zaměstnavatelem klienta, ale může být zjištěno jinak. Žadatelé si mohou do 14 dní půjčku rozmyslet. Jedná se o pevně stanovenou lhůtu, v rámci které platí nabídka poskytovatele.

V současnosti se počet nebankovních institucí značně zredukoval. V roce 2016 na trhu figurovalo více jak 60 000 těchto společností, oproti tomu k datu 17.2.2018 eviduje ČNB 26 015 společností, které najdeme přehledně rozdělené v tabulce č. 3.1.

Tab. č. 3.1: Počet nebankovních institucí poskytujících půjčky podle ČNB

Nebankovní instituce	Počet
Poskytovatelé spotřebitelského úvěru v přechodném období	91
Zprostředkovatelé spotřebitelského úvěru v přechodném období	79
Nebankovní poskytovatelé spotřebitelského úvěru	9
Samostatní zprostředkovatelé spotřebitelského úvěru	261
Vázaní zástupci dle zákona o spotřebitelském úvěru	23 681
Zprostředkovatelé vázaného spotřebitelského úvěru	1 872
Zahraniční zprostředkovatelé spotřebitelského úvěru na bydlení	2
Akreditované osoby dle zákona o spotřebitelském úvěru	20
Celkem	26 015

Zdroj: ČNB (vlastní zpracování)

Nyní můžeme říci, že novela zákona o spotřebitelském úvěru s sebou přinesla pročištění trhu s nebankovními institucemi a zprůhlednění spotřebitelských úvěrů. Došlo k posílení ochrany spotřebitelů a ke sjednocení značně nesourodého nebankovního trhu (Drexlerová, 2017).

3.2 Dopady předlužení

Zadlužení s sebou nese rozsáhlé důsledky pro dlužníka, jeho rodinu, zaměstnavatele, okolí a samozřejmě i pro jeho věřitele.

3.2.1 Sociální dopad oddlužení

Každý jedinec, který se ocitne v situaci, kdy je zadlužen a není již schopen dál své dluhy splácet, se zachová jinak. Závisí na mnoha aspektech, které ovlivní dopady oddlužení. Můžeme hovořit například o tom, jestli je dlužník psychicky zdatný a odolný vůči stresu, jaké vztahy vládnu mezi ním a rodinou či přáteli a další. Jak jsme již nastínili, tato situace se projevuje nejen na dlužníkovi, ale také na jeho rodině a jejich vztazích. Zadlužení je pro rodinu velká zátěž, která se projeví na jejich ekonomické situaci. Z těchto důvodů dochází často k odcizení partnerů, rozvodům či rozpadu celých rodin. Dlužník mnohdy bývá v těchto situacích vyloučen ze sociálního života, zůstává sám, projevuje se u něj frustrace, úzkost, často se uchyluje k alkoholu či jiným návykovým látkám. V případě, že nevyhledá odbornou pomoc či jeho okolí neprojeví zájem mu pomoci, může vše skončit až katastrofálně.

Na dlužníkovu mzdu je často uvalena jedna či více exekucí. Tato situace je pro dlužníka i zaměstnavatele frustrující. Zaměstnanec ztrácí motivaci k práci, klesá produktivita práce

a dává přednost sociálním dávkám od státu. Exekutoři doufají, že v situaci uvalených exekucí na dlužníka, dlužník nepodá návrh na oddlužení, čímž by zastavil výkon těchto exekucí. Pokud tak dlužník učiní a je mu oddlužení povoleno, jeho motivace k dobře odvedené práci opět roste (Kislingerová, 2013).

Zadlužení rodiče či obou rodičů se projevuje i na dětech, které v tomto prostředí vyrůstají. Děti žijící v zadlužených rodinách přebírají návyky a vzorce chování od svých rodičů a pokud vidí nezodpovědné finanční chování, můžeme toto chování očekávat v budoucnosti i u nich. Pokud dojde k rozvodu a odloučení rodičů, dítě ztrácí zázemí, pocit úplné rodiny, což se může projevit na jeho psychice a znamenat ztížení začlenění se do kolektivu, špatnou komunikaci se svými vrstevníky a další problémy.

3.2.2 Ekonomický dopad oddlužení

Jedním z největších ekonomických dopadů oddlužení na dlužníka je snížení jeho měsíčního příjmu na výši nezabavitelného minima. Tato částka musí dlužníkovi postačit k zajištění jeho základních životních potřeb. O charakteristice a výpočtu této částky jsme se již bavili v kapitole 2.3.4.2. Částka nezabavitelného minima se odvíjí od příjmů dlužníka při zohlednění životního minima, počtu vyživovaných osob a normativních nákladů na bydlení. Přesnou právní úpravu týkající se nezabavitelných částek nalezneme v nařízení vlády č. 595/2006 Sb., o způsobu výpočtu základní částky, která nesmí být sražena povinnému z měsíční mzdy při výkonu rozhodnutí, a o stanovení částky, nad kterou je mzda postižitelná srážkami bez omezení. Jak říká Breburda (2015, s. 81): „*stanovená výše nezabavitelných částek je konstruována nadčasově (tzn. bez nutnosti časté novelizace tohoto vládního nařízení), neboť se při výpočtu vychází z pravidelně valorizovaných hodnot zakotvených v jiných právních předpisech.*“

Úpravu životního a existenčního minima jedince nalezneme v zákoně č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, přičemž aktuální částky stanovuje nařízení vlády č. 409/2011 Sb., o zvýšení částek životního minima a existenčního minima. Další převzatou hodnotou jsou normativní náklady na bydlení. Jejich výše je stanovena zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, s aktuálními částkami, které jsou upraveny nařízením vlády č. 407/2017 Sb., kterým se pro účely příspěvku na bydlení ze státní sociální podpory pro rok 2018 stanoví výše nákladů srovnatelných s nájemným, částek, které se započítávají za pevná paliva, a částek normativních nákladů na bydlení.

Pro lepší přehled ve vývoji těchto částek v letech 2013–2018 byla zpracována tabulka č. 3.2.

Tab. č. 3.2: Vývoj nezabavitelných a dalších částek potřebných k výpočtu srážek ze mzdy v letech 2013–2018

Rok	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Životní minimum	3 410,00 Kč	3 410,00 Kč	3 410,00 Kč	3 410,00 Kč	3 410,00 Kč	3 410,00 Kč
Normativní náklady na bydlení	5 687,00 Kč	5 873,00 Kč	5 767,00 Kč	5 858,00 Kč	5 822,00 Kč	5 928,00 Kč
Součet	9 097,00 Kč	9 283,00 Kč	9 177,00 Kč	9 268,00 Kč	9 232,00 Kč	9 338,00 Kč
Základní nezabavitelná částka na povinného (1/3 součtu životního minima a normativních nákladů na bydlení)	6 064,67 Kč	6 188,67 Kč	6 118,00 Kč	6 178,67 Kč	6 154,67 Kč	6 225,33 Kč
Nezabavitelná částka na každou vyživovanou osobu (1/4 z nezabavitelné částky na povinného)	1 516,17 Kč	1 547,17 Kč	1 529,50 Kč	1 544,67 Kč	1 538,67 Kč	1 556,33 Kč

Zdroj: Česká advokátní komora (vlastní zpracování)

Jak můžeme vidět v tabulce č. 3.2, částka životního minima je od roku 2013 konstantní a činí 3 410 Kč. Normativní náklady na bydlení mají naopak pohyblivý charakter, převážně s rostoucí tendencí, kdy se od roku 2012 zvýšily o 576 Kč.

Pokud bude schváleno oddlužení formou splátkového kalendáře, znamená to pro dlužníka snížit své výdaje tak, aby byl schopen podmínky po dobu pěti let dodržet. Nejdůležitější je v této situaci mít trvalý příjem, ze kterého plní dlužník splátkový kalendář. Do tohoto plnění však není aktivně zapojen, o výpočet zabavitelné části mzdy nebo soudem určené části mzdy se postará plátce mzdy a tuto částku pošle insolvenčnímu správci. Insolvenční správce pak dále nakládá s touto částkou ve prospěch věřitelů podle poměru jejich pohledávek nebo jak bylo určeno v rozhodnutí o schválení oddlužení. Pokud dlužník v průběhu oddlužení přijde o své zaměstnání, dostane lhůtu 6 měsíců pro nalezení zaměstnání nového, v kterém mu bude tolerováno neplnění splátkového kalendáře. Jestliže tak dlužník neučiní a bude dlouhodobě nezaměstnaný, dojde ke zrušení oddlužení a prohlášení konkursu na majetek dlužníka.

Dlužník by si měl uvědomit výhody a nevýhody oddlužení. Výhodou pro dlužníka je, že při oddlužení není povoleno provést na majetek dlužníka exekuci. Veškeré probíhající soudní řízení a exekuce jsou oddlužením zastaveny. Po schválení oddlužení dlužníkovi již nebudou dluhy narůstat o další poplatky a úroky. Největším pozitivem po splnění oddlužení je skutečnost, že dlužníkovi ve zbývajícím rozsahu jeho dluhy zaniknou. Naopak nevýhodou oddlužení je nutné splnění veškerých zákonem stanovených podmínek.

Dlužník musí být již od začátku insolvenčního řízení pečlivý a rozvážný. Pokud bude oddlužení schváleno plněním splátkového kalendáře, musí dlužník po dobu 5 let splácet své

dluhy a bude mu vyplácena pouze nezabavitelná částka. I přes všechny nevýhody oddlužení shledáváme tento způsob jako vhodný, zejména pro osoby se stálým příjmem, které jsou ochotny celý tento proces dobrovolně podstoupit a zbavit se tak svých závazků s vidinou nového začátku.

3.3 Prevence a pomoc při předlužení

Všeobecně prospěšné je snižování zadluženosti. Tento stav je žádoucí, ovšem k jeho dosažení vede složitá cesta, která začíná důslednou prevencí a také finanční gramotností, o níž jsme již hovořili v kapitole 3.1.1.

3.3.1 Sestavení rozpočtu domácností

Jedním ze základních prvků k zabránění zadlužení je sestavení stabilního rodinného rozpočtu. Jak tvrdí Bárta (2014, s. 92): „rozpočet je určitý plán, podle kterého se musíme chovat a je velmi nezodpovědné a naivní tvrdit to že já žádný „plán“ nepotřebuji.“ Při sestavování rodinného rozpočtu musíme mít jasný přehled o příjmech a výdajích, faktorech, které je ovlivňují a o složkách, ze kterých se skládají. Tímto předcházíme finančním problémům při snížení příjmů, jsme tak schopni reagovat snížením výdajů, které nejsou nezbytně potřebné.

Ve článku zveřejněném na portálu investujeme.cz pan Radovan Novotný tvrdí, že na počátku, tedy na **startu** sestavení rodinného rozpočtu, je důležité stanovit si pět kroků:

- *„Sepsat své čisté příjmy.*
- *Trochu času věnovat shrnutí svých měsíčních výdajů.*
- *Analyzovat, zda příjmy pokrývají stávající výdaje.*
- *Rozumově zvážit a přizpůsobit výdaje.*
- *Třebaže vše funguje, čas od času rozpočet přehodnotit.“*

Ať už se těmito pravidly chceme či nechceme řídit, musíme si stanovit formu, jak sestavit rodinný rozpočet a strategii svých financí. V dnešní době máme mnoho možností pro sestavení rodinného rozpočtu. Některé rodiny stále postupují podle nejjednoduššího způsobu pomocí papíru a tužky, kdy si svůj rodinný rozpočet jednoduše sepiší, nicméně většina domácností v dnešní době používá internetové bankovníctví, ve kterém si můžou hlídat jednotlivé druhy výdajů a příjmů, a tak mít dostatečný přehled, který potřebují ke zvládnutí rodinného rozpočtu.

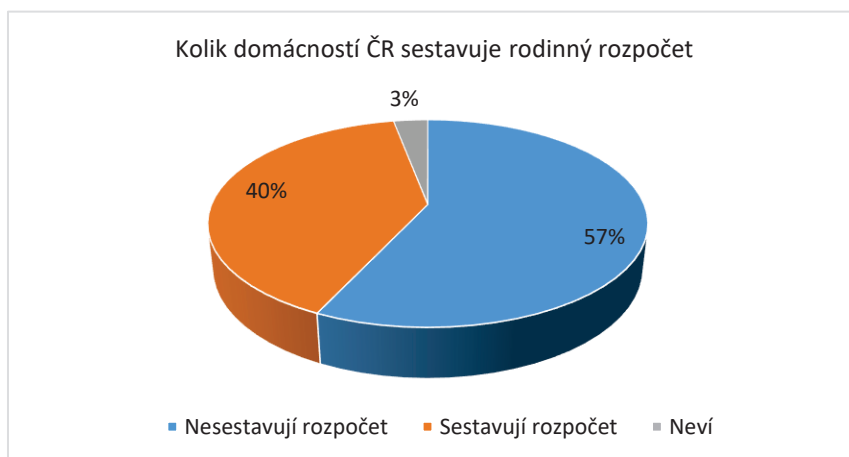
Důležitým krokem je stanovení taktiky, podle které se budeme při sestavování rodinného rozpočtu řídit. Nejprve bychom si měli zjistit veškeré měsíční příjmy. Ty můžeme rozdělit mezi příjmy pravidelné a mimořádné. Pravidelným příjmem je příjem ze zaměstnání nebo podnikání, plat, mzda, dávky od státu, penze, podpora v nezaměstnanosti, příjem z úroků, příjem z pronájmu bytu a podobné. Naopak mezi příjmy nepravidelné můžeme zařadit výhru v loterii, dědictví nebo vyplacenou mimořádnou odměnu. Po sečtení všech příjmů získáme hranici pro výši výdajů. Musíme však být při sestavování strany příjmů v rodinném rozpočtu realisté. Pravidelnými příjmy bychom měli hradit pravidelné výdaje a nejlépe si i vytvářet rezervu, která je důležitá při náhlých událostech, které nemůžeme ovlivnit. Naopak příjmy nahodilé by měly sloužit pro jednorázové zvýšení rezerv, snížení dluhů nebo nákupu statků nebo služeb, které jsme pravidelnými příjmy nechtěli či nemohli pokrýt.

V dalším kroku si sepíšeme výdaje a budeme se je snažit klasifikovat. Bárta (2013) definuje výdaje jako peněžní částky vynakládané na zajištění chodu domácnosti, bydlení a úhradu potřeb jejich členů. Výdaje můžeme členit různými způsoby např. dle jejich účelu na bydlení, stravování, zdraví, rekreace, kultura, telekomunikace a další, nebo členění na nezbytné, povinné a zbytné (Smrčka, 2009). Při tomto členění musíme velmi dobře zvážit, které výdaje jsou nezbytnými a které můžeme omezit či jejich financování změnit.

Následně provádíme porovnání příjmů a výdajů rodinného rozpočtu. V této fázi získáme předpokládanou bilanci rozpočtu. Můžeme se dopracovat k tomu, že náš rozpočet je přebytkový, kdy příjmy jsou větší než výdaje, tedy bilance je kladná. V této situaci se samozřejmě jedná o výhodnější situaci než schodkový rozpočet, kdy výdaje převyšují naše příjmy. Pokud je náš rozpočet schodkový, musíme co nejdříve jednat a snažit se navýšit příjmy nebo snížit výdaje dříve, než se tato situace stane neudržitelnou. Rozpočet samozřejmě může být i vyrovnaný, ale v reálném životě s touto situací nemůžeme moc počítat.

Stanovený rozpočet bychom měli dodržovat a plnit, ovšem nesmíme opomenout jeho aktualizaci. Pokud se budou po vyhodnocení rozpočtu např. na konci měsíce očekávané příjmy a výdaje výrazně lišit od reálných, rozpočet musíme upravit. Takto bychom měli postupovat při výraznějších změnách příjmů či výdajů, po ročním vyúčtování daní, vyúčtování odměn apod.

Graf č. 3.3: Počet domácností sestavujících rodinný rozpočet

Zdroj: Měření finanční gramotnosti, Ministerstvo financí (vlastní zpracování)

Pro sestavení grafu č. 3.3 byly použity data výsledků měření finanční gramotnosti, které prováděla společnost ppm factum a.s. na popud Ministerstva vnitra. Jedná se o výzkum, který proběhl na podzim roku 2015, proto musíme počítat s jistými odchylkami.

Na otázku: „Sestavujete rodinný rozpočet?“ odpovídalo 1 000 dospělých občanů. 40 % občanů odpovědělo kladně, z nichž téměř všichni (84 %) sleduje dodržování jimi stanoveného rozpočtu. 57 % dotazovaných rodinný rozpočet nesestavuje.

Z výzkumu jsme se také dozvěděli, proč lidé finanční rozpočet nesestavují, kdy 67 % z počtu 485 osob odpovědělo, že k sestavování rozpočtu nemají důvod, dalších 20 % nenapadlo podstoupit kroky důležité k sestavení rozpočtu. Dále můžeme na základě tohoto měření říci, že 92 % domácností ví, kolik financí má aktuálně k dispozici. Jak již bylo řečeno, údaje jsou čerpány z průzkumu, který proběhl na konci roku 2015. V současné době předpokládáme, že stále více rodin sestavuje rodinný rozpočet a sleduje své finance, ať již díky mobilním aplikacím, internetovému bankovníctví či jednoduše klasicky díky výpočtům v tabulkovém kalkulátoru či na papíře.

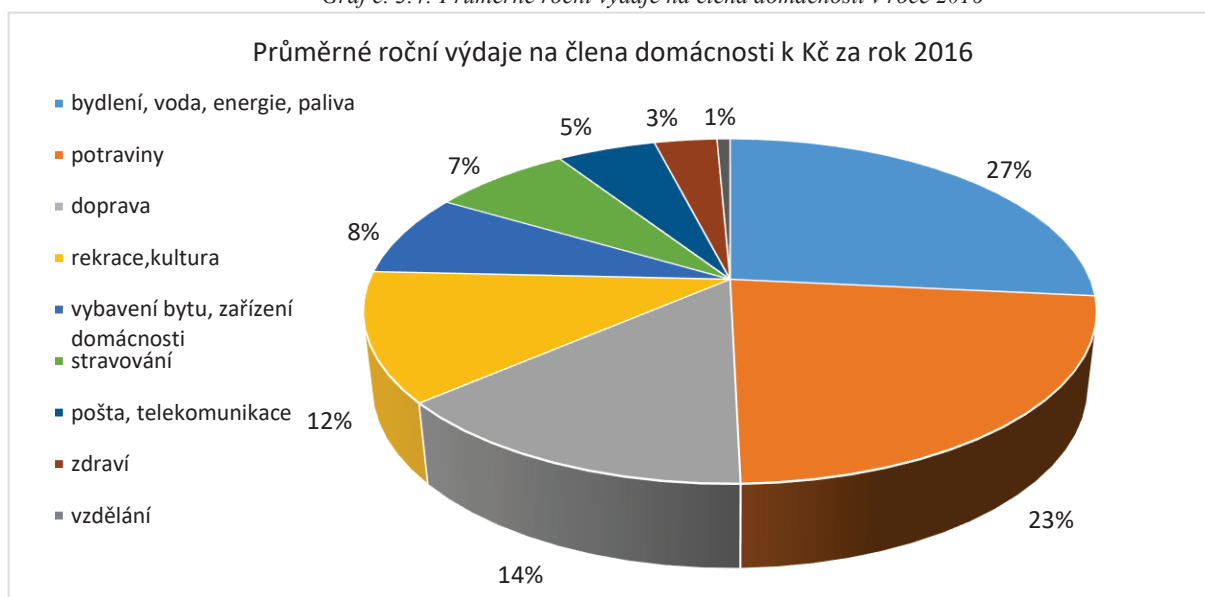
Pro zrealnění rozpočtu domácností jsme uvedli v příloze č. 1 vzorový rozpočet domácnosti svobodného páru žijícího ve společné domácnosti.

3.3.1.1 Struktura výdajů domácností

Dle statistik ČSÚ činila průměrná roční spotřeba domácností v České republice v roce 2015 122 517 Kč na osobu a o rok později tyto výdaje vzrostly o 2,8 % na 125 947 Kč. Nyní si popíšeme strukturu výdajů domácností dle statistik ČSÚ za rok 2016.

Jak můžeme vidět v grafu č.3.4 nejvýznamnějšími položkami jsou výdaje za bydlení, energie a potraviny. Celkově činily tyto výdaje cca 50 % celkových výdajů. Dalšími významnými položkami ve výdajích rodin jsou peníze na dopravu, rekreace, kulturu, vybavení domácnosti a stravování. Menší podíl mají výdaje na poštu a telekomunikaci, zdraví a nejmenší položku zastávají výdaje na vzdělání. Tato struktura výdajů se samozřejmě odvíjí od typu domácnosti. Musíme rozlišovat domácnost důchodců, kdy můžeme předpokládat, že výdaje budou nejvyšší za potraviny, bydlení, zdraví, kulturu a nejnižší na vzdělání, přičemž domácnost mladé rodiny s dětmi bude mít priority jiné.

Graf č. 3.4: Průměrné roční výdaje na člena domácnosti v roce 2016

Zdroj: Český statistický úřad (vlastní zpracování)

Pro rok 2017 byl plánován růst spotřeby domácností o 2,3 %. V první polovině roku 2017 došlo k meziročnímu zvýšení spotřeby na obyvatele o 2,9 %. Průměrná měsíční spotřeba domácnosti přepočtená na jednoho obyvatele činila ve své nominální hodnotě 22 564 Kč. Nominální hodnotu průměrné měsíční spotřeby domácností na obyvatele dostaneme podílem skutečné konečné spotřeby domácností a středního stavu obyvatelstva.

3.3.2 Dluhové poradenství

Dalším opatřením, které vede ke snížení počtu osob v oddlužení, je využívání různých poradenských a odborných služeb.

V současné době existují poradny komerční a nekomerční. Nekomerční dluhové poradny se snaží pomoci při finanční tísní bez nároku na jakoukoli úhradu.

Asociace občanských poraden

V oboru nekomerčního poradenství působí například Asociace občanských poraden, která v současné době eviduje 39 občanských poraden. Tyto poradny poskytují bezplatné poradenství v 18-ti oblastech jako jsou např. sociální služby, sociální pojištění, bydlení, pracovně právní vztahy, daně a poplatky a jiné. Poradny se snaží preventivně pomoci zvyšováním gramotnosti v rámci finanční problematiky, konzultací a zpřístupněním informací o dluhové a finanční oblasti. V rámci projektu Dluhové poradenství proti dluhové pasti pořádá odborné semináře a poskytuje dluhové poradenství ve 21-ti občanských poradnách (obcanskeporadny.cz, 2018).

Poradna při finanční tísní

Další významnou institucí v nekomerční oblasti je Poradna při finanční tísní. Jedná se o neziskovou, nestátní a nekomerční obecně prospěšnou společnost, která byla založena v roce 2007 zakládající smlouvou mezi Sdružením českých spotřebitelů a Českou spořitelnou. Dalšími partnery, kteří spolupracují s Poradnou při finanční tísní, jsou Českomoravská stavební spořitelna, Československá obchodní banka, Komerční banka, Raiffeisenbank, Stavební spořitelna České spořitelny, UniCredit Bank, nadace Erste Stiftung a Fakulta podnikohospodářská VŠE.

Pobočky Poradny najdeme v Praze, Ostravě a v Ústí nad Labem. Tyto pobočky jsou stálé, kromě nich má však Poradna ještě tzv. výjezdní poradny, kde poradci dojíždějí v určité termíny. Jedná se o pobočky ve městech Litvínov, Česká Lípa, Hradec Králové, Plzeň a Prostějov. Ke konci roku 2016 měla Poradna 10 stálých zaměstnanců.

Poradna při finanční tísní poskytuje veškeré své služby bezplatně pomocí svých zaměstnanců, kteří jsou specialisté v oblasti oddlužení. Její činností je jednak prevence před nezodpovědným zadlužením, kdy se snaží lidem poradit, jak se zadlužit, když už je to nutné, a také jak řádně a včas své závazky splácet. V rámci své působnosti poskytuje samozřejmě i bezplatné poradenství pro klienty, kteří se již v těžké finanční situaci nacházejí.

Poradna při finanční tísni poskytuje následující služby:

- pomoc při prevenci vzniku tíživé finanční situace,
- podpora při řešení platební neschopnosti,
- koordinace, podpora a pomoc při komunikaci a spolupráci mezi spotřebiteli, jejich věřiteli a také soudy a soudními exekutory,
- posouzení splnění všech podmínek pro vstup do oddlužení a vypracování insolvenčního návrhu,
- obeznámení klientů s vymáhacím procesem a s postupem věřitelů.

Kromě těchto služeb provozuje Poradna také semináře, přednášky, prezentace a školení. Tyto služby poskytuje ve firmách, školách, azylových domech, domovech důchodců, dětských domovech a dalších zařízeních, pro zaměstnané, nezaměstnané, důchodce, děti, managery, učitele a další. Přednášky mají za úkol zasvětit posluchače do tématu osobních financí, nabídnout nejlepší možná řešení, jak se vyhnout rizikům spojených se zadlužením a podporovat zdravé zadlužování. Posluchači se také dozví, jak zacházet s rodinným rozpočtem a je jim nastíněn i průběh oddlužení při osobním bankrotu.

13.7.2017 poradna obdržela od Ministerstva spravedlnosti jako první akreditaci k poskytování služeb v oblasti oddlužení. Téhož roku Poradna poskytla své služby stotisícímu zákazníkovi. Mnoho odborníků Poradnu při finanční tísni doporučuje a pevně věří, že její kvalitní dluhové poradenství pomůže lidem zdravě se zadlužovat či řešit svou platební neschopnost (financnitisen.cz, 2018).

4 Analýza a vyhodnocení ekonomické a sociální situace dlužníků

Čtvrtá kapitola bude zaměřena na dva konkrétní příklady oddlužení z praxe. Jednotlivé případové studie budou charakterizovány, analyzovány a vyhodnoceny z pohledu ekonomických a sociálních dopadů.

V prvním případě půjde o vzorový případ finanční negramotnosti a laxnosti v procesu oddlužení, který především z těchto důvodů skončí pravděpodobně konkursem. V druhé případové studii půjde naopak o dlužníka, který se chce svých dluhů zbavit a začít ekonomicky od začátku. Pro tyto analýzy budou použita veřejně přístupná data z insolvenčního rejstříku, který je spravován Ministerstvem spravedlnosti České republiky.

4.1 Dlužník KSPH 65 INS 9009 / 2017

První případová studie se týká dlužnice se spisovou značkou KSPH 65 INS 9009 / 2017, která je vedena u Krajského soudu v Praze. Jedná se o fyzickou osobu, jejíž dluhy nemají podnikatelský původ. Dlužnice podala dne 24.4.2017 insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení. Tento insolvenční návrh nalezneme v příloze č. 2 této diplomové práce. Dlužnice je svobodná a nemá žádnou vyživovací povinnost. Dle výpisu z katastru nemovitostí vlastní dlužnice rodinný dům s přístavbou na LV č.9, v katastrálním území Cerhenice, č. kú 617547, parcelní číslo 114/2, čp. 211 a 114/3, čp. 109, který je předmětem zajištění vyplývající ze smlouvy o stavebním spoření u ČMSS, ze kterého byl čerpán úvěr. Dlužnice se domnívá, že je v úpadku, jelikož splňuje podmínky dle insolvenčního zákona § 3 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon.

4.1.1 Insolvenční návrh a zahájení insolvenčního řízení

Dne 24.4.2017 podala dlužnice insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení. Na základě doručení tohoto podaného návrhu byla dne 28.4.2017 zveřejněna v insolvenčním rejstříku vyhláška vydaná Krajským soudem v Praze o zahájení insolvenčního řízení ve věci námi analyzované dlužnice. Dlužnice přiložila k návrhu kopie pracovních smluv z let 2013–2016. Jednalo o čtyři pracovní smlouvy a potvrzení o studiu z období 1.9.2012–22.4.2015. Současně dodala seznam movitého a nemovitého majetku včetně kupní smlouvy nemovitosti (viz tabulka č. 4.1). Dále byla předložena dlužnicí nájemní smlouva, ve které vystupuje v pozici pronajímatele zmíněného rodinného domu, kde se nájemce zavazuje hradit pronajímateli nájemné ve výši 6 500 Kč měsíčně.

Tab. č. 4.1: Seznam movitého a nemovitého majetku dlužnice

Movitý majetek	Množství	Pořizovací cena v Kč	Cena nyní v Kč
Mobilní telefon	1	500,00 Kč	0,00 Kč
Nemovitý majetek	Množství	Kupní cena v Kč	Ocenění v Kč
Rodinný dům	1	1 100 000,00 Kč	720 000,00 Kč

Zdroj: Insolvenční rejstřík (vlastní zpracování)

4.1.2 Insolvenční správce

Insolvenční správkyní pro insolvenční řízení tohoto případu, byla na základě usnesení Krajského soudu v Praze ke dni 11.5.2017 určena doc. Ing. Dagmar Bařinová, Ph.D., IČO: 46600698, se sídlem Dlouhá třída 1161/97, 736 01 Havířov-Podlesí, v souladu s § 25 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon.

4.1.3 Usnesení o úpadku a schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře

Dle Krajského soudu v Praze dlužnice splnila podmínky pro schválení úpadku. Soud rozhodl o insolvenčním návrhu dlužnice spojeném s návrhem na oddlužení ve prospěch návrhu a povolil řešení úpadku dlužnice oddlužením ke dni 16.5.2017.

Současně tímto rozhodnutím Krajský soud vyzval věřitele, kteří doposud nepřihlásili své pohledávky, aby tak učinili do 30ti dnů ode dne zveřejnění usnesení o úpadku, tj. do 15.6.2017. V usnesení byla dlužnici sdělena povinnost platit zálohu na odměnu a hotové výdaje insolvenční správkyně měsíčně ve výši 900 Kč bez DPH (1 089 Kč s DPH). Také bylo stanoveno přezkumné jednání na 18. července 2017 včetně schůze věřitelů. Toto jednání bylo ovšem odročeno na návrh insolvenční správkyně na 1. srpna 2017.

Přezkumného jednání byli účastni dlužnice a insolvenční správkyně. Byly projednány přihlášené pohledávky vůči dlužnici, jejichž počet byl vyšší než počet závazků uvedených dlužnicí v insolvenčním návrhu. Dlužnice byla obeznámena s tímto seznamem pohledávek a žádná z těchto pohledávek nebyla popřena. Následně proběhla schůze věřitelů, které se však žádný přihlášený věřitel nezúčastnil. Insolvenční správkyně předložila na jednání zprávu o průběhu řízení a ekonomické situaci dlužnice. Uvádí, že na základě zjištěných příjmů dlužnice je dlužnice schopna uhradit nezajištěným věřitelům cca 31 % viz tabulka č.4.2. Příjmy dlužnice jsou 16 000 Kč. Dále dle darovací smlouvy bude dlužnici její matka poskytovat měsíčně dar ve výši 2 000 Kč po dobu trvání schváleného oddlužení. Soupis těchto příjmů je uveden v tabulce 4.3.

Tab. č. 4.2: Výpočet oddlužení

Výpočet oddlužení	
přihlášené pohledávky celkem	1 467 354,00 Kč
čistý příjem	16 000,00 Kč
nezabavitelná částka	6 154,67 Kč
zbývající část mzdy	9 845,33 Kč
hranice pro neomezenou srážku	9 232,00 Kč
neomezená srážka	613,33 Kč
zabavitelná třetina	3 077,33 Kč
nepostížitelná část příjmu	9 232,00 Kč
zabavitelná část příjmu	6 768,00 Kč
odměna insolvenční správce	1 089,00 Kč
příspěvek od 3. osoby	2 000,00 Kč
měsíční splátka	7 679,00 Kč
úhrada za 5 let	460 739,80 Kč
uspokojení věřitelů	31,3994 %

Zdroj: Insolvenční rejstřík (vlastní zpracování)

Tab. č. 4.3: Příjmy dlužnice

Příjmy dlužnice					
Název	Adresa	IČO	smlouva	Typ příjmu	Výše v Kč
Lucky Money a.s.	K výtopeně 1224, Zbraslav, 156 00, Praha 5	27205746	HPP na dobu určitou	mzda	14 000,00 Kč
Radek Plýhal	V jámě 1371/8, 110 00, Praha – Nové Město	61000752	DPP	mzda	2 000,00 Kč
Jaroslava Mrkvičková				dar	2 000,00 Kč

Zdroj: Insolvenční rejstřík (vlastní zpracování)

Insolvenční správce dále uvedla, že nemovitost, kterou dlužnice vlastní, nemá hodnotu stanovenou na základě exekuce, jelikož se jedná o zdevastovanou nemovitost a z tohoto důvodu se přiklání k formě oddlužení formou splátkového kalendáře.

Na základě těchto informací získaných při přezkumném jednání rozhodl Krajský soud v Praze o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře. Učinil tak ke dni 28.8.2017. V rámci tohoto usnesení soud uložil dlužnici povinnost platit prostřednictvím insolvenční správce měsíční splátku nezajištěným věřitelům ve výši 7 679 Kč.

4.1.4 Charakteristika dluhů

Dlužnice v insolvenčním návrhu uvedla, že má 2 věřitele s neuhrazenými pohledávkami po lhůtě splatnosti delší než 30 dnů a tyto závazky není schopna splácet. Jedná se o závazek zajištěný vůči Českomoravské stavební spořitelně, a.s., Vinohradská 3218/169, 100 17 Praha 10, IČO 49241397, ve výši 900 000 Kč, u něhož byla splatnost 20.5.2015. Jde o úvěr ze stavebního spoření. Druhým deklarovaným nezajištěným, vykonatelným závazkem byl dluh vůči věřiteli DBS invest, s.r.o., Santražiny 575, 760 01 Zlín, IČO 28296389 ve výši 300 000 Kč, kde se jedná o úvěr na základě smlouvy uzavřené se Stavební spořitelnou České spořitelny a.s., IČO 60197609, kdy pohledávka Stavební spořitelny České spořitelny byla postoupena společnosti DBS invest, s.r.o.

Věřitelů, kteří přihlásili své pohledávky a uplatňují je vůči dlužnici, je celkem pět a celková výše jejich pohledávek dosahuje 2 187 354,16 Kč viz. tabulka č. 4.4.

Tab. č. 4.4: Přihlášené pohledávky

Pořadí	Věřitel	Celková výše pohledávky	%
1.	Finanční úřad pro Středočeský kraj, Žitná 12, 120 00 Praha 2, IČO 72080043	5 409,00 Kč	0,25 %
2.	JUDr. Jícha Lukáš, Komenského 38, 750 00 Přerov, IČO 04886674	19 638,00 Kč	0,90 %
3.	DBS invest s.r.o., Santražiny 575, 760 01 Zlín, IČO 28296389	454 124,04 Kč	20,76 %
4.	Česká průmyslová zdravotní pojišťovna, Jeremenkova 161, 703 00 Ostrava, IČO 47672234	10 803,00 Kč	0,49 %
5.	Českomoravská stavební spořitelna, a.s., Vinohradská 3218/169, 100 00 Praha 10, IČO 49241397	1 697 380,12 Kč	77,60 %
Celkem		2 187 354,16 Kč	100,00 %

Zdroj: Insolvenční rejstřík (vlastní zpracování)

Z tab. 4.4 vyplývá, že dluhy jsou především úvěrového charakteru. Největší podíl dluhů tvoří úvěr ve výši 1 300 000 Kč + úroky, který je z části zajištěn majetkem dlužnice, konkrétně pozemkem – parcela, st.p.č. 114/2, zastavěná plocha a nádvoří o výměře 160 m² součástí něhož je stavba č.p. 211, obec Cerhenice, pozemek – parcela, st.p.č. 114/3, zastavěná plocha a nádvoří o výměře 134² součástí něhož je stavba č.p. 109, obec Cerhenice. Věřitel uvedl, že tato zajištěná část úvěru je ve výši 720 000 Kč. Nezajištěná část dosahuje výše 977 380,12 Kč.

Pohledávka věřitele v celkové výši 1 697 380,12 Kč se skládá z:

- jistiny ve výši 1 300 000 Kč,
- dlužného úroku do zesplatnění ve výši 17 552,70 Kč,
- úroku z úvěru ve výši 3,90 % z jistiny ode dne následujícího po zesplatnění smlouvy do dne zúčtování vkladového účtu, tj. 18.9.2015, v celkové částce 2 500,30 Kč,
- zákonného úroku z prodlení ode dne následujícího po zesplatnění smlouvy do dne zúčtování vkladového účtu v částce 5 160,80 Kč,
- obchodního úroku z úvěru v částce 83 898,08 Kč, za období od 19.9.2015 do 15.5.2017,
- zákonného úroku z prodlení v částce 173 174,24 Kč, za období od 19.9.2015 do 15.5.2017,
- náhrady nákladů nalézacího řízení v částce 115 094 Kč.

Druhým závazkem dlužnice, který má úvěrový charakter, je pohledávka společnosti DBS invest s.r.o., ve výši 454 124,04 Kč. Společnost DBS invest s.r.o., nabyla tuto pohledávku postoupením od České spořitelny a.s. Dlužnice byla o postoupení ze dne 16.12.2015 informována. Patnáctým dnem od doručení elektronického platebního rozkazu, který byl vydán Okresním soudem v Kladně dne 4.2.2016, vznikla dlužnici povinnost zaplatit částku 454 124,04 Kč, která se skládá z 300 000 Kč jakožto smluvené výše překlenovacího úvěru, nezaplaceného řádného úroku ve výši 46 955,34 Kč, úroku z prodlení ve výši 47 373,70 Kč, náhrad nákladů nalézacího řízení ve výši 47 574 Kč a nákladů vzniklých v souvislosti s vedením exekuce v celkové výši 12 221 Kč.

Zbývající dluhy nemají úvěrový charakter. Jedná se o dluh vůči Finančnímu úřadu pro Středočeský kraj, kdy hovoříme o platebním výměru za Daň z nemovitých věcí. Přihlášená pohledávka č. 1 v částce 5 409 Kč se skládá ze čtyř pohledávek, přičemž poslední z nich v hodnotě 1 503 Kč je nesplatná.

Dalším věřitelem, který uplatnil svou pohledávku vůči dlužnici, se stal pan JUDr. Lukáš Jícha, soudní exekutor, který byl pověřen vedením exekuce na majetek dlužnice ještě před zahájením insolvenčního řízení. JUDr. Jícha má nárok na odměnu ve výši 3 000 Kč, náhrad hotových výdajů ve výši 3 500 Kč + zákonné sazby DPH ze základu 6 500 Kč. Celková výše jeho první pohledávky činí 7 865 Kč. Tuto pohledávku může věřitel uplatnit, ačkoli po nařízení exekuce bylo zahájeno insolvenční řízení. V tomto případě došlo ze zákona ke zrušení

exekučního řízení, ale soudní exekutor neměl prostor pro vymožení jakéhokoli plnění, přestože již vykonal úkony směřující k uskutečnění exekuce. Druhou pohledávku ve výši 11 733 Kč tvoří odměna ve výši 3 000 Kč, náhrady hotových výdajů ve výši 3 500 Kč, náhrady za doručení písemností 50 Kč, znalečné ocenění ve výši 4 843 Kč + zákonné sazby DPH ze základu 11 393 Kč. Částka 2 013 Kč byla vymožena v rámci exekučního řízení, celková výše druhé pohledávky činí 11 773 Kč.

Dlužnice má dále závazek vůči České průmyslové zdravotní pojišťovně. Tento závazek plyne z dlužného pojistného za kontrolní období od 1.7.2017 do 15.5.2017 v částce 9 507 Kč společně s penále ve výši 1 296 Kč. Pohledávka České průmyslové zdravotní pojišťovny je splatná od 15.5.2017, tedy do dne předcházejícímu dni schválení insolvenčního řízení.

4.1.5 Průběh oddlužení formou splátkového kalendáře

Dne 13.9.2017 byl Krajský soud v Praze informován o průběhu řízení insolvenční správkyní, která uvedla, že dlužnice již nepracuje u uvedených zaměstnavatelů a na výzvy o sdělení současného zaměstnavatele nereaguje. Firma Lucky Money a.s. informovala insolvenční správkyni o rozvázání pracovního poměru ke dni 1.8.2017. Následně přišlo také vyrozumění o ukončení Dohody o provedení práce u firmy Radek Plýhal ke dni 31.7.2017. S tímto stavem souvisí neplnění povinností dle splátkového kalendáře.

V září 2017 byl zpracován pokyn zajištěného věřitele Českomoravské stavební spořitelny, a.s. ke zpeněžení majetku k zajištění pohledávky.

4.1.6 Zrušení oddlužení, návrh na prohlášení konkursu

Nemovitost, kterou dlužnice vlastní, byla zařazena do dražby, která proběhla 4.1.2018, avšak vydražena nebyla. Nadále bylo zjištěno, že dlužnice neplní své povinnosti vyplývající ze splátkového kalendáře. Na účet insolvenční správkyně doposud nepřišel žádný příjem dlužnice, proto nebylo věřitelům nic uhrazeno. Z tohoto sdělení vyplývá, že dlužnice přistupuje ke svému oddlužení velmi laxně a nemá zájem své povinnosti plnit ani v nejbližší době. Insolvenční správkyně proto navrhla zrušení oddlužení a prohlášení konkursu na majetek dlužnice.

Ve druhém kole dražby, které se konalo dne 22.2.2018, byla nemovitost se všemi jejími součástmi vydražena za 491 000 Kč. Dlužnice i nadále neplní žádné své závazky a nesdělila insolvenční správkyni, zda uzavřela nový pracovní poměr. Insolvenční správkyně důrazně navrhla dlužnici, aby si do konce března našla zaměstnání a začala plnit své závazky. Dlužnice ani po této výzvě nereagovala, a proto byl dne 5.4.2018 zveřejněn v insolvenčním rejstříku

návrh na zrušení schváleného oddlužení a prohlášení konkursu na majetek dlužnice, který je uveden v příloze č. 3.

4.1.7 Vyhodnocení oddlužení

Po provedení analýzy dlužnice KSPH 65 INS 9009 / 2017 můžeme říci, že dlužnice se dostala do situace, kdy již nebyla schopna hradit své závazky především z důvodu pofidérní koupě nemovitosti zapsané na LV č. 9 katastrálním územím Cerhenice, č. k. ú. 617547, parcela č. 114/2, č. p. 211, a 114/3, čp. 9. Jak uvedla sama dlužnice při přezkumném jednání, jednalo se o podvod na její osobu, kdy smlouvu o půjčce podepisovala venku a vše bylo promyšlené od zprostředkovatele. Tímto dlužnice z velké části ospravedlňuje situaci, do které se dostala.

Toto chování je však znakem nerozvážnosti a žádné ospravedlnění nemůže být bráno v potaz. Na tomto případě můžeme vidět dopady finanční negramotnosti, kdy si za svou současnou životní situaci může z velké části sama dlužnice. Oddlužení bylo schváleno formou splátkového kalendáře, ale jelikož dlužnice neplnila své povinnosti a ani se nijak nesnažila tuto situaci změnit, nespolupracovala s insolvenční správkyní a neměla zájem si najít trvalé zaměstnání, nezbývá v této situaci nic jiného než prohlášení konkursu na majetek dlužníka.

4.2 Dlužník KSOS 14 INS 13886 / 2015

V rámci druhé případové studie se zaměříme na dlužníka se spisovou značkou KSOS 14 INS 13886 / 2015, který je veden u Krajského soudu v Ostravě. Dlužník podal 27.5.2015 insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení. Dlužník je fyzickou osobou, která nemá dluhy z podnikání a v rámci insolvenčního návrhu uvedl navrhovaný způsob oddlužení formou plnění splátkového kalendáře. Dlužník má dvě děti, na které platí výživné jejich matce. Dle výpisu z katastru nemovitostí k datu 16.6.2015 je dlužník vlastníkem bytové jednotky č. 139/3, Český Těšín, č.p. 139, byt dům, LV 6075, postavený na parcela č.p. 238, zasáno na LV 6318, katastrální území Český Těšín, na kterou je zřízeno zástavní právo na základě smlouvy o zástavním právu ze dne 16.7.2007, uzavřené s Raiffeisen stavební spořitelnou.

4.2.1 Insolvenční návrh a zahájení insolvenčního řízení

V insolvenčním návrhu podaném dne 27.5.2015 dlužník uvedl, že je zaměstnán u firmy Kovona Systém, a.s. na dobu neurčitou. Ačkoli má stálý příjem, není schopen hradit své závazky, které má vůči sedmi věřitelům v celkové výši 1 151 741 Kč. Dlužník přiložil ke svému insolvenčnímu návrhu mimo jiné i seznam majetku, seznam závazků a pracovní smlouvu spolu s doloženými příjmy v období od ledna 2012. Tento insolvenční návrh najdeme v příloze č. 4.

Insolvenční řízení bylo zahájeno na základě vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení 27.5.2015. V rámci této vyhlášky byli věřitelé vyzváni k přihlášení svých pohledávek až do rozhodnutí o úpadku. Následně byl dlužník vyzván k doplnění či opravě svého insolvenčního návrhu, jelikož z insolvenčního návrhu jím podaného nevyplývaly důkazy, které by dokládaly úpadek či hrozící úpadek tzn. dokumenty o závazcích po splatnosti více než 30 dnů. Obratem dlužník doplnil insolvenční návrh a zaslal Krajskému soudu v Ostravě písemné upomínky a výzvy k zaplacení pohledávek.

4.2.2 Insolvenční správce

Na základě rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě v souladu s § 25 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, byla jako insolvenční správce pro insolvenční řízení sp. zn. KSOS 14 INS 13886 / 2015, určena doc. Ing. Dagmar Bařinová, Ph.D., IČO: 46600698, se sídlem Dlouhá třída 1161/97, 736 01, Havířov-Podlesí, ke dni 9.9.2015.

4.2.3 Usnesení o úpadku a schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře

Po doplnění a posouzení veškerých doložených dokumentů Krajský soud v Ostravě rozhodl ve prospěch schválení úpadku dlužníka formou oddlužení ke dni 17.9.2015. V rámci

zveřejnění tohoto usnesení byli věřitelé upozorněni, aby přihlásili své pohledávky, pokud již tak neučinili, a to nejpozději do 30ti dnů od zveřejnění usnesení o úpadku spojené s povolením oddlužení. Přezkumné jednání bylo stanoveno na 25.11.2015 a dlužníkovi byla stanovena povinnost platit zálohu na odměnu a hotové výdaje insolvenčního správce měsíčně ve výši 900 Kč bez DPH.

Do insolvenčního řízení se přihlásilo 5 věřitelů s celkovými závazky ve výši 947 652,06 Kč, z toho je pohledávka zajištěného věřitele ve výši 444 500,27 Kč. Tato pohledávka nebude zahrnuta do splátkového kalendáře. Počet přihlášených věřitelů je o dva nižší, než uvedl dlužník ve svém návrhu. Na základě přezkumu majetku dlužníka a jeho příjmů, navrhla insolvenční správkyň oddlužení formou splátkového kalendáře, kdy očekávané uspokojení by mělo činit cca 33,7 % viz tabulka č. 4.5

Tab. č. 4.5: Návrh výpočtu při způsobu oddlužení splátkovým kalendářem

Výpočet oddlužení	
přihlášené pohledávky celkem	503 151,79 Kč
čistý příjem	19 092,00 Kč
nezabavitelná částka	6 118,00 Kč
zbývající část mzdy	12 974,00 Kč
hranice pro neomezenou srážku	9 177,00 Kč
neomezená srážka	3 797,00 Kč
zabavitelná třetina	3 059,00 Kč
nepostižitelná část příjmu	9 177,00 Kč
zabavitelná část příjmu	9 915,00 Kč
odměna IS	1 089,00 Kč
výživné	6 000,00 Kč
měsíční splátka	2 826,00 Kč
úhrada za 5 let	169 560,00 Kč
uspokojení věřitelů	33,6996 %

Zdroj: Insolvenční rejstřík (vlastní zpracování)

V rámci přezkumného jednání a schůze věřitelů, kterého se zúčastnil dlužník a insolvenční správkyň, došlo k přezkoumání jednotlivých pohledávek. Jelikož se schůze věřitelů žádný z věřitelů nezúčastnil, bylo přistoupeno k projednání způsobu oddlužení. Soud rozhodl o způsobu oddlužení samostatným usnesením dne 2.12.2015 ve prospěch oddlužení plněním splátkového kalendáře.

4.2.4 Charakteristika dluhů

Dlužník v seznamu závazků, jakožto příloze insolvenčního návrhu, uvedl, že v současnosti má 7 věřitelů s 12ti závazky v celkové výši 1 151 741 Kč po lhůtě splatnosti 30 dnů. Z toho 10 závazků je nezajištěných ve výši 501 741 Kč, jak zobrazuje tabulka č. 4.6, přičemž do soupisu veškerých závazků uvedl závazky v celkové výši 1 134 207 Kč. Závazek vůči Raiffeisen stavební spořitelně je zajištěn bytovou jednotkou č. 139/3, Český Těšín, č.p. 139, byt dům, LV 6075, postavený na parcela č.p. 238, zasáno na LV 6318, katastrální území Český Těšín.

Tab. č. 4.6: Seznam závazků uvedených dlužníkem v insolvenčním návrhu

Pořadí	Věřitel - Návrh	Celková výše pohledávky	%
1.	Raiffeisen stavební spořitelna a.s., IČO: 49241257, Koněvova 2747/99, Praha 130 45	650 000,00 Kč	56 %
2.	CreditON.cz, s.r.o., IČO: 24849707, Argentinská 286/38, Holešovice, Praha 7 170 00	25 426,00 Kč	2 %
3.	Air Bank a.s., IČO: 29045371, Hráskeho 25/2231, Praha 148 00	171 742,00 Kč	15 %
4.	ZUNO BANK AG, IČO: 24726389, Hvězdova 1716/2b, Praha, 140 78	212 039,00 Kč	18 %
5.	Česká spořitelna, a.s., IČO: 45244782, Olbrachtova 1929/62, Praha 140 00	27 000,00 Kč	2 %
6.	Stavební spořitelna České republiky, a.s., IČO: 60197609, Vinohradská 180/1632, Praha 3 130 11	48 000,00 Kč	4 %
7.	Zaplo Finance s.r.o., IČO: 29413575, Jankovcova 1037/49, 170 00 Praha 7	17 534,00 Kč	2 %
Celkem		1 151 741,00 Kč	100 %

Zdroj: Insolvenční rejstřík (vlastní zpracování)

V rámci přezkumného jednání a zveřejnění upraveného seznamu přihlášených pohledávek vyplynulo, že dlužník má celkově 5 věřitelů s deseti závazky v celkové výši 947 652,06 Kč, viz. tabulka č. 4.7. Veškeré jeho dluhy mají úvěrový charakter. V tabulce 4.7 vidíme, že největší závazek byl vytvořen u Raiffeisen stavební spořitelna a.s., kdy byl přítelkyni dlužníka poskytnut překlenovací úvěr a úvěr ze stavebního spoření ke koupi družstevního bytu č. 1551/66 na ulici Ostravská v Českém Těšíně. Od počátku byl tento úvěr zajištěn nemovitostí ve vlastnictví dlužníka, jako přistupitele k úvěru. Tato pohledávka byla věřitelem v první fázi přihlášena ve výši 565 139,07 Kč, následně však došlo k částečnému zpětvzetí přihlášené pohledávky v částce 120 638,80 Kč, z důvodu zaplacení mimo insolvenční řízení.

Naproti tomu nejmenší závazek byl vytvořen u společnosti Česká spořitelna, a.s., kdy dlužník uzavřel s věřitelem smlouvu o kreditní kartě, kartovém účtu a smlouvu o úvěru na sporožirovém účtu.

Tab. č. 4.7: Skutečně přihlášené pohledávky v rámci insolvenčního řízení

Pořadí	Věřitel - Přihlášeno	Celková výše pohledávky	%
1.	Raiffeisen stavební spořitelna a.s., IČO: 49241257, Koněvova 2747/99, Praha 130 45	444 500,27 Kč	47 %
2.	Air Bank a.s., IČO: 29045371, Hráského 25/2231, Praha 14800	197 202,45 Kč	21 %
3.	ZUNO BANK AG, jednacím prostřed. ZUNO BSNK AG, organizační složka IČO: 24726389, Hvězdova 1716/2b, Praha, 140 78	231 312,96 Kč	24 %
4.	Česká spořitelna, a.s., IČO: 45244782, Olbrachtova 1929/62, Praha 140 00	28 436,48 Kč	3 %
5.	Stavební spořitelna České republiky, a.s., IČO: 60197609, Vinohradská 180/1632, Praha 3 130 11	46 199,90 Kč	5 %
Celkem		947 652,06 Kč	100 %

Zdroj: Insolvenční rejstřík (vlastní zpracování)

U zajištěné pohledávky společnosti Raiffeisen stavební spořitelna a.s. došlo k částečnému zpětvzetí v částce 296 008,64 Kč ke dni 11.10.2016. Krajský soud v Ostravě toto částečné zpětvzetí přijal a s účinností od 5.11.2016 ukončil účast věřitele Raiffeisen stavební spořitelny a.s. co do výše 296 008,64 Kč v tomto řízení. Věřitel pokračoval v tomto řízení s pohledávkou ve výši 148 491,63 Kč.

4.2.5 Průběh oddlužení formou splátkového kalendáře

Dlužník začal plnit své povinnosti vůči věřitelům a insolvenční správce v lednu roku 2016. Před ostatními pohledávkami bylo upřednostňováno výživné a odměna insolvenční správce. O tyto částky byla snížena částka pro plnění splátkového kalendáře. Podrobný přehled plnění oddlužení a míru uspokojení věřitelů nalezneme v příloze č. 5 a 6. V průběhu roku 2016 dlužník změnil trvalé bydliště v rámci Českého Těšína, došlo také ke zpeněžení majetku dlužníka, přesněji bytové jednotky č. 139/3, Český Těšín, č.p. 93, LV 6075, postavený na parcele č.p. 238, LV 6318, kú. Český Těšín. Čistý výtěžek z tohoto zpeněžení činil 1 038 82 Kč. Po odečtení odměny insolvenční správce v částce 16 170,70 Kč včetně DPH zbyl zůstatek v částce 1 022 650,26 Kč. Tento zůstatek byl použit na úhradu zajištěného věřitele Raiffeisen stavební spořitelna a.s. v částce 148 491,63 Kč. Ze zbylé částky ve výši 874 158,63 Kč byla za dlužníka s jeho souhlasem uhrazena půjčka MM investiční, která vznikla v souvislosti s výdaji na stěhování, v celkové výši 44 343 Kč, dalších 13 098 Kč bylo se souhlasem dlužníka ponecháno jako deponát na dvanáct odměn insolvenční správce a zbývající částka 816 717,63 Kč byla dlužníkovi vyplacena na bankovní účet.

Oddlužení plněním splátkového kalendáře by mělo proběhnout v období od ledna 2016 do prosince 2020. U přihlášené pohledávky věřitele ZUNO BANK AG došlo v průběhu

insolvenčního řízení ke změně v osobě věřitele. ZUNO BANK AG podala 5.6.2017 návrh na vstup nabyvatele pohledávky do insolvenčního řízení. Nabyvatelem této pohledávky se s činností od 2.6.2017 stala společnost Raiffeisenbank a.s. Na základě tohoto návrhu rozhodl Krajský soud v Ostravě ke dni 19.6.2017 o vstupu Raiffeisenbank a.s. do insolvenčního řízení.

4.2.6 Vyhodnocení oddlužení

U této případové studie vidíme správné účinky oddlužení. Dlužník se dostal do tíživé finanční situace, kdy nebyl schopen hradit své závazky, ačkoli byl zaměstnán a dosahoval uspokojivého platu. Tato situace pro něj byla neudržitelná, proto zvolil cestu oddlužení s cílem své závazky splatit. Ačkoli mu po schválení oddlužení zůstala pouze částka nezabavitelného minima, byl zpeněžen jeho majetek a dlužník se musel přestěhovat, dlužník plní své povinnosti řádně a včas, o čemž svědčí i zprávy o plnění oddlužení podané insolvenční správky. Tímto způsobem se dlužník zbavil stresu z narůstajících závazků společně s úroky, osvobodil se od nekončící dluhové spirály, do které by se nevyhnutelně dostal a ze které by již nebylo tak jednoduché se dostat ven.

V současnosti je dlužníkovi stále vypláceno pouze nezabavitelné minimum a ze zbytku jsou hrazeny dlužníkovy závazky. Pokud nenastane nějaká nenadálá událost, je velmi pravděpodobné, že dlužník splní podmínku uspokojení svých věřitelů a bude tak osvobozen od placení dosud neuspokojených pohledávek. Zde hovoříme o ozdravném systému oddlužení, kdy se bude moci dlužník vrátit do normálního ekonomického života a začít od znovu.

4.3 Shrnutí oddlužení v rámci případových studií

Na základě provedených analýz u dlužnice KSPH 65 INS 9009 / 2017 a dlužníka KSOS 14 INS 13886 / 2015 byl krok po kroku charakterizován proces oddlužení. Díky těmto celkovým rozborům můžeme stanovit rozdílnosti obou případů.

Již při zahájení insolvenčního řízení můžeme shledat značný rozdíl při doložení příjmů dlužníků. V prvním případě dlužnice doložila při insolvenčním návrhu pracovní smlouvy a dohody, kde se jednalo o čtyři pracovní smlouvy za období čtyř let. Již tento fakt svědčí o jisté nestálosti dlužnice. Dlužnice v návrhu také suverénně uvedla, že je schopna splatit 100 % svých závazků díky svým příjmům a prodeji domu, kterého je vlastníkem, a který koupila za 1 100 000 Kč. Na základě všech doložených dokumentů bylo rozhodnuto o úpadku formou oddlužení dne 16.5.2017, načež dlužnice nebyla schopna se během dvou následujících měsíců dostavit na jednání s insolvenční správkyň. Insolvenční správkyň uvedla ve zprávě o její dosavadní činnosti a hospodářské situaci dlužnice, že dlužnice od podání insolvenčního návrhu již 2x změnila zaměstnání, nehradí zálohy na odměnu insolvenční správkyň a není schopna doložit dokumenty nezbytné pro výpočet předpokládané míry uspokojení. Dlužnice potřebné dokumenty doložila, ale až po mnohanásobných výzvách insolvenční správkyň. V rámci přezkumného jednání a schůze věřitelů byl soud informován o reálném stavu nemovitosti, kterou dlužnice vlastní, kdy byly zveřejněny fotky zdevastované a téměř neobyvatelné nemovitosti.

V tomto případě se na základě předložených důkazních informací jednalo o povolení oddlužení formou splátkového kalendáře. Ačkoli se dlužnice v rámci přezkumného jednání a schůze věřitelů tvářila, že má opravdu zájem plnit oddlužení a dostat se tak ze situace, do které se podle ní dostala podvodem na její osobu, nebylo tomu tak. Dlužnice po usnesení o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře ignorovala veškeré výzvy insolvenční správkyň, své závazky neplnila a ani po opakované výzvě nebyla schopna si najít stálé zaměstnání. V této situaci přichází v úvahu pouze prohlášení konkursu na majetek dlužnice.

Naproti tomu druhý dlužník byl v rámci svého insolvenčního návrhu realističtější a uvedl, že je vzhledem ke svému příjmu v rámci firmy Kovona Systém, a.s., kde je dlouhodobě zaměstnán na dobu neurčitou, nutnosti platit výživné ve výši 6 000 Kč měsíčně a odměnu insolvenční správkyň, schopen uhradit 30 % svých pohledávek. Dlužník byl po podání návrhu vyzván k jeho doplnění, jelikož z něj nebylo, zda je dlužník v úpadku či hrozícím úpadku. Na

tuto výzvu dlužník neprodleně reagoval doplněním insolvenčního návrhu, a tak mohlo dojít ke schválení úpadku.

V rámci průběhu oddlužení dlužník reaguje na veškeré výzvy insolvenční správkyň, spolupracuje a po schválení oddlužení formou splátkového kalendáře plní své závazky. K prosinci 2017 byla na základě zprávy o plnění oddlužení míra uspokojení věřitelů ve výši 21,37 %. Dlužníkovi byla nabídnuta možnost splatit veškeré své dluhy ze zůstatku po uspokojení zajištěného věřitele ze zpeněžení bytu dlužníka. Toto však dlužník odmítl a částku si nechal vyplatit na bankovní účet. Dlužník nadále poskytuje součinnost a dbá pokynů insolvenční správkyň.

Závěrem můžeme říci, že v první případové studii bude s největší pravděpodobností v nejbližší době oddlužení zrušeno a dojde k prohlášení konkursu na majetek dlužnice. Hlavními důvody k tomuto kroku byly zejména neschopnost, nepoctivost a laxnost dlužnice v rámci celého procesu oddlužení a nesplnění požadavku nalézt si nové zaměstnání. Jelikož se jedná o mladou dlužnici, může svou finanční negramotností a lhostejností ještě hodně ublížit sobě i svému okolí. Na základě analýzy jejího případu by si měla dlužnice ze všeho nejdříve najít stálé zaměstnání. V tomto případě by mohla pokračovat v oddlužení formou splátkového kalendáře, vymanit se ze svých dluhů a stát se ekonomicky odpovědnou, splatit své závazky a začít znovu s čistým štítem. Z našeho pohledu bychom dlužnici navrhovali kontaktovat poradnu při finanční tísní či navštívit jejich vybrané semináře pro osoby ve finanční tísní. Tím chceme apelovat na zvýšení finanční gramotnosti, aby se tato situace již nemusela opakovat a na přístup dlužnice k celé její situaci, která se pro ni může stát tragickou.

Opakem tomu byla druhá případová studie, kdy se dlužník snaží zbavit svých závazků a začít tak s čistým štítem. Nemůžeme však opomenout fakt, že dlužník měl možnost zvážit, zda si ponechá částku 874 158,63 Kč, která zbyla z výtěžku zpeněžení po odečtení nákladů spojených se správou a zpeněžením, částky připadající na odměnu insolvenční správkyň a po vydání výtěžku zpeněžení zajištěnému věřiteli, nebo ji předá věřitelům jako mimořádnou splátku. Dlužník se rozhodl, že si částku poníženou o úhradu půjčky MM investiční, která mu vznikla v souvislosti s nutnými výdaji na stěhování, a deponát 12 odměn insolvenční správkyň, nechá vyplatit. Celková výše vyplacené částky činila 816 717,63 Kč. Z našeho osobního pohledu shledáváme toto rozhodnutí za nevhodné. V případě, že by se dlužník rozhodl pro mimořádnou splátku, mohl své závazky uhradit a v současné situaci být již bez dluhů. Na základě tohoto rozhodnutí dlužník bude i nadále pokračovat ve splácení svých dluhů do

prosinec roku 2020. Pokud by v platnost vstoupila novela insolvenčního zákona v takovém rozsahu, v jakém byla předložena a schválena vládou, znamenalo by to, že dlužník by mohl splácet i 7 let a nemusel by uhradit ani 30 % svých závazků. Jelikož však v prosinci roku 2017 byla míra uspokojení věřitelů 21,37 %, předpokládáme, že míru uspokojení 30 % dlužník splní na konci roku 2018, pokud nenastanou žádné nenadálé události.

5 Závěr

V minulém roce vstoupila v platnost novela insolvenčního zákona a dlužníci mnohdy tápou v oblasti novinek a neví, co to pro jejich proces oddlužení znamená. Tato diplomová práce měla pomoci potenciálním dlužníkům zorientovat se v procesu oddlužení, objasnit tento proces a přinést lidem, kteří si pohrávají s myšlenkou zadlužení, určitý návod, jak a kdy se správně zadlužit. Pokud již bohužel k zadlužení došlo a dlužník má problémy své závazky plnit, může využít možnosti pomoci dluhových poraden dříve, než dojde na oddlužení v rámci insolvenčního řízení.

Základním předpokladem pro pochopení procesu oddlužení byla znalost základních pojmů z oblasti insolvenčního řízení, které nás provázely celou diplomovou prací. Těmito pojmy jsme se zabývali v rámci teoretické části společně s přiblížením novely insolvenčního zákona a vyhodnocením příčin předlužení fyzických osob.

Dále jsme v rámci teoretické části provedli stručnou charakteristiku jednotlivých primárních účastníků insolvenčního řízení a přesunuli jsme se k vymezení způsobů řešení úpadku. V závěru této části jsme se zaměřili na novelizaci zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, specifikovali jsme největší změny, které byly přijaty s novelou zákona od 1.7.2017 a v neposlední řadě byla přiblížena velká oddlužovací novela, o jejíž přijetí se v současnosti jedná. S přijetím této novely by došlo ke změně podmínek pro vstup do oddlužení, což by znamenalo velký příliv osob, které by mohly do oddlužení vstoupit.

Druhá polovina teoretické části byla zaměřena na konkrétní příčiny a dopady oddlužení fyzických osob. Specifikovali jsme příčiny předlužení, proč se lidé uchylují k možnosti zadlužit se, zda a za jaké situace je to správné a kdy je lepší se zadlužení spíše vyhnout. Zaměřili jsme se také na finanční gramotnost, jak je na tom obyvatelstvo České republiky v tomto směru a jaké jsou možnosti pro zlepšení finanční gramotnosti. Dále jsme se zabývali oblastmi dopadů předlužení na samotného dlužníka. Přiblížili jsme si sociální a ekonomický dopad předlužení na dlužníka. V rámci sociálního dopadu může být dlužník vyřazen ze sociálních skupin, dochází k odcizení mezi partnery, k rozvodům, rozepřím v rodině a celkovému vyčlenění. Právě tyto situace staví dlužníka do nelehké životní situace, ve které se často uchyluje k alkoholu, drogám, nelegálním hazardním hrám apod. Ekonomický dopad jde ruku v ruce s dopadem sociálním. V rámci oddlužovacího procesu je dlužníkovi vypláceno pouze nezabavitelné minimum, se kterým musí naložit tak, aby uspokojil své základní životní potřeby a zajistil celou rodinu.

Dlužník se tímto dostává do vypjaté životní situace, ačkoli jde v případě oddlužení o nutné zlo, které dlužník podstupuje pro zbavení se dluhů.

V závěru třetí části byly navrženy způsoby, které slouží jako prevence či pomoc při předlužení. V rámci prevence byl největší důraz kladen na sestavení rodinného rozpočtu. Byl popsán stručný návod pro sestavení rodinného rozpočtu a naskytla se nám i možnost nahlédnout do zkráceného návrhu rodinného rozpočtu. Jako druhé opatření pro snížení počtu osob v oddlužení bylo navrženo využití služeb dluhového poradenství. V současnosti si můžeme vybrat, na koho se s tímto problémem obrátit. V této diplomové práci jsme zaměřili na Asociaci občanských poraden a na Poradnu při finanční tísni.

V rámci praktické části byla provedena analýza dvou vybraných příkladů z veřejně dostupného insolvenčního rejstříku. U těchto případů byl charakterizován proces oddlužení včetně všech jeho náležitostí. Byly vyhodnoceny příčiny předlužení, proč se dlužníci ocitli v této situaci a jak s touto situací naložili. V rámci obou případových studií jsme provedli vyhodnocení celého procesu oddlužení, popsali jsme chování dlužníka v tomto procesu a nastínili postup, který bude s největší pravděpodobností následovat. V závěru praktické části jsme shrnuli proces oddlužení v rámci obou příkladů s jejich následným vývojem a charakterizovali základní rozdíly těchto dvou dlužníků v rámci celého procesu.

Cíl této diplomové práce byl naplněn. Za pomoci metody deskripce, analýzy a komparace byly analyzovány dva procesy oddlužení z hlediska ekonomického i sociálního včetně návrhů, jakým způsobem by měli dlužníci v rámci obou procesů pokračovat. Těmito analýzami byl potenciálním dlužníkům přiblížen proces oddlužení společně s jeho ekonomickými a sociálními dopady.

Seznam použité literatury

Odborná literatura

BÁRTA, Zbyněk. *Finanční gramotnost: výpočty v Excelu*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 372 s. ISBN 978-80-7478-483-5.

BREBURDA, Jan. *Exekuce srážkami ze mzdy 2015*. 3. vyd. Olomouc: Anag, 2015. 495 s. ISBN 978-80-7263-929-8.

FRONC CHALUPECKÁ, Kristýna. *Insolvenční právo v teorii a praxi*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. 214 s. ISBN 978-80-210-6038-8.

HÁSOVÁ, Jiřina a Tomáš MORAVEC. *Insolvenční řízení*. Praha: C.H. Beck, 2013. 262 s. ISBN 978-80-7400-459-9.

HOSTINSKÝ, Jan. *Věřitel v českém a evropském insolvenčním právu*. Ostrava: Key Publishing, 2009. 112 s. ISBN 978-80-7418-010-1.

KISLINGEROVÁ, E., T. RICHTER a L. SMRČKA. *Insolvenční praxe v České republice v období 2008-2013*. Praha: C.H. Beck, 2013. 160 s. ISBN 978-80-7400-497-1.

KOCIÁNOVÁ, Helena. *Finanční gramotnost v kostce, aneb, Co vás neměl kdo naučit*. Olomouc: ANAG, 2012. 150 s. ISBN 978-80-7263-767-6.

LANDA Martin, *Ekonomika insolvenčního řízení*. Ostrava: Key Publishing, 2009. 426 s. ISBN 978-80-7418-031-6.

MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele se vzory a judikaturou*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. 301 s. ISBN 978-80-7380-568-5.

PILÁTOVÁ, J., J. RICHTER, A.SIGMUND a P. TARANDA. *Likvidace obchodních společností*. 6. vyd. Olomouc: ANAG, 2017. 262 s. ISBN 978-80-7554-101-7.

SMRČKA, Luboš. *Rodinné finance: ekonomická krize a krach optimismu*. Praha: C.H. Beck, 2010. 538 s. ISBN 978-80-7400-199-4.

SMRČKA L., J. PLAČEK, J. SCHÖNFELD a L. LOUDA. *Insolvenční řízení: (očekávání, realita a budoucnost insolvenčního zákona)*. Praha: Professional Publishing, 2016. 304 s. ISBN 978-80-7431-151-2.

ŠÍDLO, Dušan. *Nenech se dojit aneb Jak vydělávat nejen na slevách*. Praha: Aladin agency, 2014. 168 s. ISBN 978-80-904345-6-1.

ŠÍDLO, Dušan. *Jak nás podvádějí aneb pravda o finančním trhu a penzijní reformě*. Praha: Aladin agency, 2012. 108 s. ISBN 978-80-904345-2-3.

ŠNOBLOVÁ, Zuzana a Vítězslav NĚMČÁK. *Insolvenční správce*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 284 s. ISBN 978-80-7357-914-2.

WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní. Část druhá, Řízení vykonávací, řízení insolvenční*. Praha: Leges, 2015. 352 s. ISBN 978-80-7502-077-2.

Článek v odborném časopise (periodiku)

DREXLEROVÁ, Jana. *Novela Insolvenčního zákona*. In: PORADCE. Český Těšín: PORADCE, 2017, č. 10, s 176-191. ISSN 1211-2437.

Legislativa

Zákon č. 99 ze dne 17.12.1963 občanský soudní řád.

Zákon č. 26/2000 Sb., o věřených dražbách.

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

Zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích.

Zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru.

Zákon č. 64/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Soudní rozhodnutí

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 3. 2012, č.j. 29 NSČR 32/2011-B-37, sp.zn. KSOS 31 INS 12026/2010.

Internetové zdroje

AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ. Aktuality: *Novinky insolvenčního zákona včetně povinné akreditace začnou platit ji brzy. Co to přesně pro poskytovatele služeb v oblasti oddlužení znamená?* [online]. Copyright © 2018 [cit. 2.3.2017]. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/povinna-akreditace-pro-neziskove-organizace-v-oblasti-oddluzeni-se-blizi-garant-muze-mit-jen-pravni-nebo-ekonomicke-vzdelani>

CREDITREFORM. *Vývoj insolvenční v České republice v roce 2017* [online]. Praha: Creditreform, 2018 [cit. leden 2018]. Dostupné z: <https://www.creditreform.cz/novinky-downloads/vyvoj-insolvenci-v-cr.html>

ČESKÁ ASOCIACE VĚŘITELŮ. *Tzv. nulová varianta oddlužení není adekvátním řešením předluženosti části českých obyvatel* [online]. Praha 2018 [cit. 17.1.2018]. Dostupné z: <http://www.asociaceveritelu.cz/Aktuality/Tzv-nulova-varianta-oddluzeni-neni-adekvatnim-rese.aspx>

ČESKÁ JUSTICE. *Oddlužovací novela* [online]. Praha 2018 [cit. 17.1.2018]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2018/01/vlada-schvalila-oddluzovaci-novelu-neni-dluhova-amnestie-vzkazuje-pelikan/>

SIGMUND, Adam. *Nulové oddlužení – cesta z dluhové pasti*. In: EPRAVO.CZ. [online]. Praha 2018 [cit. 5.3.2018]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nulove-oddluzeni-cesta-z-dluhove-pasti-107203.html>

FABIAN&PARTNERS advokátní kancelář: *Práva insolvenčního správce* [online]. Dostupné z: <http://www.fabianpartners.cz/cz/insolvencni-spravce/insolvencni-pravo-pojmy-a-instituty/prava-insolvencniho-spravce/>

JUSTICE. *Insolvenční rejstřík* [online]. Praha 2018. Dostupné z: <https://isir.justice.cz/isir/common/index.do>

MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. MFČR. *Měření finanční gramotnosti 2015: Kompletní výsledky* [online]. MFČR [cit. 28.7.2016]. Dostupné z: <https://www.psfv.cz/cs/pro-odborniky/mereni-urovne-financni-gramotnosti/2015/mereni-urovne-financni-gramotnosti-2784>

MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. MFČR. *Proč se finančně vzdělávat? Strategické dokumenty* [online]. MFČR [cit. 21.12.2017]. Dostupné z: <https://www.psfv.cz/cs/pro-odborniky/strategicke-dokumenty#gramotnost>

MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. MFČR. *Proč se finančně vzdělávat? Rodinné finance* [online]. MFČR [cit. 13.2.2015]. Dostupné z: <https://www.psfv.cz/cs/rodinne-finance/rozpocet>

NOVOTNÝ, Radovan. *Jak zvládnout rodinný rozpočet?* In: Investujeme.cz. [online]. Praha: 2009, [cit. 31.5.2009]. Dostupné z: <https://www.investujeme.cz/clanky/jak-zvladnout-rodinny-rozpocet>

OSVALDOVÁ, Miloslava, Cyril MORES a Stanislava MENŠÍKOVÁ. TISKOVÁ INFORMACE: *Vývoj insolvenčí v České republice v roce 2017* [online]. [cit. leden 2018]. Dostupné z: https://www.creditreform.cz/fileadmin/user_upload/CR-International/local_documents/cz/Presseartikel/Tiskova_zprava_vyvoj_insolvenci_v_CR_v_roce_2017.pdf

PARLAMENTNÍ LISTY. *Český statistický úřad: Rostly příjmy i výdaje domácností* [online]. MFČR [cit. 3.10.2017]. Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/tiskovezpravy/Cesky-statisticky-urad-Rostly-prijmy-i-vydaje-domacnosti-506469>

PORADNA PŘI FINANČNÍ TÍSNI. *Poradna při finanční tísni, o.p.s – oddlužení, osobní bankrot* [online]. Copyright © 2015. Dostupné z: <https://www.financnitisen.cz>

POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. *Sněmovní tisk 71, Novela z. – insolvenční zákon – EU* [online]. PSP ČR [cit. 29.1.2018]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=71>

RADEK HÁBL. *Zvažuji podání návrhu na oddlužení* [online]. Dostupné z: <http://www.radekhabl.cz/oddluzeni/zvazuji-podani-navrhu-na-oddluzeni>

SCHAFFER&PARTNER. *Záloha na náklady insolvenčního řízení ve světle novely insolvenčního zákona* [online]. Praha [cit. 10.11.2017]. Dostupné z: www.schaffer-partner.cz/cs/aktualita/4043-zaloha-na-naklady-insolvencniho-rizeni-ve-svetle-novely-insolvencniho-zakona

SCHEJBALOVÁ, Tereza. *Pomoc předluženým obyvatelům mají nyní v rukou poslanci. Nejde o dluhovou amnestii, říká ministr Pelikán*. In: Justice.cz [online]. Praha: 2018, [cit. 1.3.2018]. Dostupné z: <http://www.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=2375&d=358357>

SMRČKA, Luboš. *Rodinný rozpočet: Výdaje nezbytné, nutné a zbytné*. In: peníze.cz [online]. Praha [cit. 22.7.2009]. Dostupné z: <https://www.penize.cz/financni-poradenstvi/56764-rodinny-rozpocet-vydaje-nezbytné-nutné-a-zbytné>

Seznam zkratk

a.s.	akciová společnost
č.	číslo
ČMSS	Českomoravská stavební spořitelna, a.s.
ČNB	Česká národní banka
čp.	číslo popisné
ČSÚ	Český statistický úřad
DPH	daň z přidané hodnoty
DPP	dohoda o provedení práce
HPP	hlavní pracovní poměr
IČO	identifikační číslo osoby
IS	insolvenční správce
Kč	koruna česká
KSOS	Krajský soud v Ostravě
KSPH	Krajský soud v Praze
kú	katastrální úřad
LV	list vlastnictví
MFČR	Ministerstvo financí České republiky
mil.	milion
mld.	miliarda
NNB	normativní náklady na bydlení
p. a.	per annum
p.m.	per month
PSP ČR	Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky
RPSN	roční procentuální sazba nákladů
s.r.o.	společnost s ručením omezeným
Sb.	Sbírka
sp. zn.	spisová značka
st.p.č	stavební parcela číslo
ŽMJ	životní minimum jedince

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 27. 4. 2018

jméno a příjmení studenta

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Vzorový rozpočet domácnosti

Příloha č. 2 – Insolvenční návrh dlužnice KSPH 65 INS 9009/2017

Příloha č. 3 – Návrh na zrušení schváleného oddlužení dlužnice KSPH 65 INS 9009/2017

Příloha č. 4 – Insolvenční návrh dlužníka KSOS 14 INS 13886 /2015

Příloha č. 5 – Přehled plnění oddlužení u dlužníka KSOS 14 INS 13886/2015

Příloha č. 6 – Míra uspokojení věřitelů dlužníka KSOS 14 INS 13886/2015